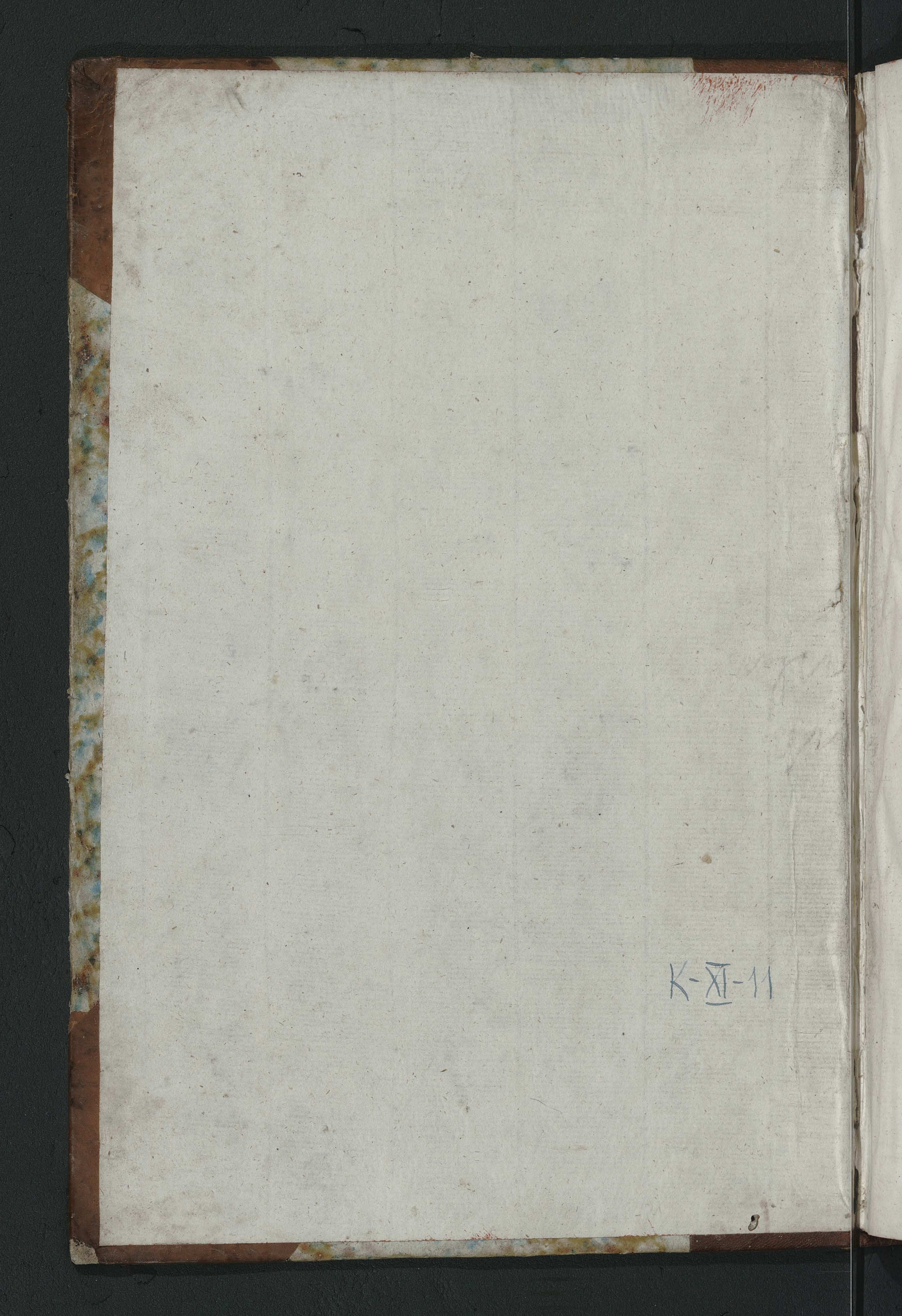

Wir Franz der Zweyte, von Gottes Gnaden erwählter römischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, König in Germanien, zu Hungarn, Böheim, Galizien und Lodomerien, ꝛc. Erzherzog zu Oesterreich, Herzog zu Burgund und zu Lothringen, Großherzog zu Toskana ꝛc. ꝛc.

MY FRANCISZEK WTORY Z BOŻEY ŁASKI OBRANY CESARZ RZYMSKI, PO WSZYSTKIE CZASY POMNOŻYCIEL RZESZY, KRÓL NIEMIECKI, WĘGIERSKI, CZESKI, GALLICYI Y LODOMERYI ETC. ARCY-XIĄŻE AUSTRYI, XIĄŻĘ BURGUNDYI Y LOTHARYNGII, WIELKI XIĄŻE TOSKANSKI ETC. ETC.

Um den traurigen Folgen soviel möglich vorzubeugen, welche die öfteren Feuersbrünste in den Landstädten und Märkten sowohl, als auf dem offenen Lande größtentheils aus Mangel guter Feueranstalten nach sich ziehen, finden Wir Uns bewogen, gegenwärtige Feuerlöschordnung für dieselben festzusetzen, und darinn zum Augenmerk zu nehmen:

Zapobiegaiąc ile możności owym szkodliwym Skutkom, które z częstych Pożarów tak po *Miastach* y Miasteczkach, iako też y po *Wsiach* powiększey Części z niedostatku dobrego porządku ogniowego pochodzą, widziemy się bydź obowiązanemi, nnineyszą Ustawę *Porządku gaszenia Ognia* dla nich przepisać, y w nim wziąć za Uwagę:

1tens Wie die Entstehung der Feuersbrünste verhindert,

2tens Wie die entstandene Feuersbrunst bei Zeiten entdeckt,

3tens Auf das schleinigste gelöscht, und endlich

4tens Die Vorsicht gegen jene schädlichen Folgen getroffen werden soll, die nach dem bereits gelöschten Brande sich noch ereignen können.

1mo Jak powstaniu ognia zapobiedz,

2do Jak, gdyby się ogień wszczął, tenże wcześnie postrzedz,

3tio Jak go nayprędzey ugasić, y na ostatek

4to Jakiey Przezorności naprzeciw owym szkodliwym Wypadkom użyć, które po iuż ugaszonym Ogniu nastąpić ieszcze mogą.

I.

Vorsichten, um die Entstehung der Feuersbrünste zu verhindern.

§. 1.

Die Veranlassungen zu Feuersbrünsten liegen größtentheils in der gefährlichen Bauart, in mancherlei Unvorsichtigkeiten, oder endlich in Sorglosigkeit, und Vernachlässigung.

I.

Przezorności na zapobieżenie wszczynania się Pożarów

§. 1.

Przyczyny pożarów pochodzą naywięcey z niebespiecznego *Sposobu budowania*, z różnych *Nieostróżności*, albo nakoniec z *niestaranności* y *niedbalstwa*.

Dór-

Dächer.

In den Städten und Märkten sollen die gemeinen Häuser, welche neu erbauet werden, wenn es die Umstände nicht zugeben, solche mit Ziegeln zu decken, wenigstens mit Schindeln, niemals aber mit Stroh gedeckt werden.

Die herrschaftlichen Wirthschaftsgebäude, Kirchen, Pfarrhöfe, und derlei ansehnlichere Gebäude hingegen müssen ohne Ausnahme mit Ziegeln gedeckt seyn.

Dachy.

Po Miastach y Miasteczkach, domy pospolite nowo stawiaiące się, ieśli okoliczności niedozwalaią, takowe dachówką pokryć, powinny bydź przynaymniey *gontami*, nigdy zaś *słomą* pokryte.

Dworskie zaś gospodarskie Budowle, Kościoły, Plebanie y tympodobne znacznieysze Budowle, powinny bydź bez wyiątku dachówką pokryte.

§. 2.

Bodenzimmer.

Ferner sollen auf den Böden, ohne besondere Erlaubniß, künftig keine Wohnungen, oder Zimmer zugerichtet werden. Jene, die bereits vorhanden, wenn sie um und um gemauert, und mit Ziegeln gepflastert sind, mögen noch ferner bestehen; doch soll, wofern sie nicht um und um gemauert, und mit Ziegeln gepflastert sind, in denselben weder Heerdstätte, noch Ofen, und Kohlenfeuer gestattet werden. Eben so ist

§. 2.

Izby po Strychach.

Nie maią bydź na przyszłość, bez wyraźnego pozwolenia, żadne *pomieszkania* czyli *Izby* stawiane. Te, które się już teraz znayduią, ieżeli w około obmurowane y Cegłą wysadzone są, mogą y daley zostawać; wszelako, ieśli te w około obmurowane y Cegłą wysadzone nie są, nie ma się w nich ani *ognisków* ani *żaru* dozwalać. Podobnie

§. 3.

Bodenstiege.

Künftig keine hölzerne Bodentreppe (Bodenstiege) zuzulassen.

§. 3.

Schody po Strychach.

Nie powinno się dozwalać, ażeby na przyszłość *drewniane Schody* na Strychy dawane były.

§. 4.

Gebäude.

Auf dem offenen Lande soll bei der Anlegung neuer Häuser darauf Bedacht genommen werden, daß nicht ein Haus an das andere gebauet, sondern, wo möglich, ein Raum von wenigstens drey Klaftern zwischen jedem Hause gelassen werde.

§. 4.

Zabudowania

Po wsiach, powinno się przy stawianiu *nowych* Domów na to zważać, ażeby ieden Dom blisko drugiego stawiony nie był, lecz, ile możności, ażeby mieysce czyli odległość przynaymniey trzech Sążni między każdym Domem zostawiona była.

§. 5.

Scheunen.

Eben so sollen die Scheunen entfernt von Häusern, hinter den Gärten, oder, wo es geschehen kann, ausser dem Orte selbst angelegt werden. Auf gleiche Art sind selbe ausserhalb der Städte und Märkte, wo es sich thun läßt, zu erbauen.

§. 5.

Stodoły

Podobnie maią bydź Gumna oddalone od Domów, za Ogrodami, lub, gdzie to bydź może, za zagrodą stawiane. Podobnym sposobem maią bydź też za Miastami y Miasteczkami, gdzie to bydź może, budowane.

§. 6.

Dörröfen.

Wo Flachs und Hanf gebauet wird, ist zu sorgen, daß die Gemeinden eigene Dörröfen, oder Dörr- und Brechstuben, und zwar in einiger Entfernung von dem Orte erbauen; welches auch bei Städten und Märkten, wo es möglich ist, zu geschehen hat. Dagegen wird auf das schärfste verboten, in Städten Flachs, Hanf, oder derlei brennbare Dinge, bei den Oefen, oder auf den Heerdstätten zu trocknen, oder zu dörren; auch soll auf dem Lande der Hanf, und Flachs in geheitzten Stuben oder Backöfen zur Nachtszeit nicht gedörret werden.

§. 6.

Szuszarnie.

Gdzie Len y Konopie sieią, trzeba mieć staranie, żeby sobie *Gromady* właściwe *Piece do suszenia* czyli *suszarnie* y *Izby do suszenia, miedlenia* a to w nieiakiey odległości od Zagrody wystawiły; co też przy Miastach i Miasteczkach, gdzie to bydź może, uczynione bydź powinno. Przeciwnie zaś zakazuie się iak nayśurowiey, w Miastach Konopi, Lnu lub tym podobnych ogień łatwo chwytaiących rzeczy przy *Piecach*, albo *ogniskach* suszyć; nawet niepowinien po Wsiach tak Len iako i Konopie w Izbach opalonych lub w piecach piekarskich w nocy suszony bydź.

§. 7.

Baumsetzung statt Feuermauern.

Bei bereits erbauten Häusern, welche nahe aneinander stehen, oder angebaut sind, wie auch bei den Scheunen in Dörfern, soll wenigstens darauf gedacht werden, durch Pflanzung hoch-

§. 7.

Sadzenia drzew zamiast Scian od Ognia.

Przy domach *iuż wybudowanych*, które blisko siebie stoią, lub wybudowane są, iako też około Stodół w Wioskach, nato się przynaymniey zważać powinno, żeby przez sadzenie stäm-

ſtämmiger blätterreicher Bäume, vorzüglich der Nußbäume, wo dergleichen zu haben ſind, einen Schutz gegen die Feuersbrünſte zu machen.

Wo nicht ganze Reihen von Bäumen geſetzt werden können, ſollen wenigſtens Dächer, und die Scheunen, die ſchon in dem Dorfe ſelbſt ſtehen, mit Bäumen an den vier Ecken gegen Anzündung in etwas verwahret werden.

Doch müſſen durch die Bäume, oder auch durch unnöthige Zäune Weege und Straſſen nicht verſtellet, und dadurch bei entſtehender Feuersbrunſt die Nachbarſchaft gehindert werden, von allen Seiten zur Hilfe kommen zu können.

§. 8.

Rauchfänge.

In Städten ſind hölzerne Rauchfänge durchaus nicht zu dulden, ſondern allenthalben, wo ſich ſelbe vorfinden, ſogleich abzuſchaffen; eben ſo ſollen ſie in Dörfern, wo die Häuſer aus Noth nicht ganz

buynychi w liście obſitych drzewin, mianowicie drzewin orzechów włoſkich, gdzie takowych doſtać można, obrona iakowaś od pożaru obmyślona była.

Gdzie drzewa rzędami ſadzone bydź nie mogą, przynaymniey dachy, y gumna, w ſamey Wſi iuż ſtoiące, drzewami po czterech rogach przeciw zapaleniu ſię nieco zasłonione bydź powinny.

Wſzelako przez drzewa, albo przez niepotrzebne płoty drogi y ulice zabierane bydź nie maią, ażeby przez to przy wznieceniu ſię pożaru ſąſiadom przeſzkoda uczyniona niebyła, by ze wſzech ſtron na pomoc przyiść mogli.

§. 8.

Kominy.

Kominy drewniane nie maią bydź w Miaſtach nigdzie cierpiane, lecz gdzie ſię takowe znayduią, maią bydź natychmiaſt zkassowane; podobnie ma ſię tychże po Wſiach, gdzie

von

von Holz gebaut sind, nicht gestattet, und für das Künftige ganz untersagt seyn.

Wo es auf dem Lande an gebrannten Ziegeln gänzlich mangelt, können dermal die Rauchfänge von *Kothziegeln*, oder Flechtwerk, wenn es mit Leim in- und auswendig gut überstrichen ist, erbauet werden.

Uiberhaupt sollen die Rauchfänge wenigstens in der *Dicke eines halben Ziegels*, nicht aber aus stehenden Ziegeln gebaut, und jederzeit wohl mit Mörtel — (Malter) verwahret werden. Ferner müssen sie nicht zu niedrig, sondern zureichend *über das Dach erhoben*, auch nicht zu eng, und krumm geführet seyn, damit sie leichter geschlossen, und gereiniget werden können. Endlich dürfen durch die Rauchfänge keine hölzerne *Balken* (Trame) *Schlüssen*, *Doppelbäume*, oder andere Holzwerke gezogen werden.

Domy dla niedostatku *nie zupełnie* z drzewa wybudowane są, niedozwalać, a na przyszłość zupełnie zakazać.

Gdzie po Wsiach zupełnie wypaloney brakuie Cegły, mogą teraz Kominy z *Cegieł z błota lepionych* lub z plecianek wewnątrz y zewnątrz dobrze gliną oblepionych wystawione bydź.

W ogólności powinny Kominy przynaymniey na *puł Cegły w grubość* nie zaś z Cegły stoiącey murowane, y zawsze wapnem z piaskiem dobrze umieszanym obwarowane bydź. Powinny tudzież dostatecznie po *nad dachy wywiedzione* proste y dosyć obszerne bydź, ażeby się łatwo przez nie przecisnąć i onęż wycierać można. Naostatek żadnych drewnianych *belków* (*Tramów*) *wiązań*, *podwoynych drzew*, lub innego drzewa przez Kominy przeciągać się niepowinno.

§. 9.

Oefen, Feuerstätte.

Die Stubenöfen auf dem Lande sollen nicht zu nahe an hölzerne Wände gesetzet werden; auch sind die Feuerheerde, und andere Feuerstätten von den hölzernen Wänden zu entfernen.

§. 10.

Ofenröhren.

Ohne besondere Erlaubniß der Stadt- oder Marktobrigkeit dürfen weder eiserne, noch gemauerte Ofenröhren, es sey vor Küchen oder Zimmern, eingeleget werden, und ist deßwegen den Blechschmieden bei schwerer Strafe untersagt, dergleichen zu verfertigen.

Die Obrigkeit aber soll hierzu nur bei den Umständen die Erlaubniß ertheilen, wenn sonst ganz keine Heitzung möglich, die Röhre vom Kamine nicht zu weit entfernt, und überhaupt dabei keine Feuersgefahr zu besorgen ist: dann aber muß es der Rauchfangkehrer auf sich nehmen, die Röhre gleich den ordent-

§. 9.

Piece, Ogniſka.

Piece w Izbach po Wſiach nie maią bydź bliſko drewnianych ścian ſtawiane; także *ogniſka* y inne *ogniowe mieysca* od drewnianych ścian oddalone bydź muſzą.

§. 10.

Rury piecowe.

Bez wyraźnego pozwolenia z ſtrony zwierzchności Miaſta lub Miaſteczka żadnych ani żelaznych ani murowanych *Rur piecowych*, bądź to przed Kuchniami bądź Izbami zakładać niewolno; z tey przyczyny *Kowalom* robienie blach takowych pod karą ciężką zakazuie ſię.

Zwierzchność zaś ma na to w owych tylko okolicznościach wydać pozwolenie, kiedy inaczey opalenie byłoby niepodobne, kiedy Rury od Kominów nie nadto daleko odległe są, y gdy słowem *żadnego* z tąd *niebeſpieczeńſtwa ognia* niemożna ſię obawiać: kiedy iednak Kominiarz podaiąc ſię

lichen

lichen Rauchfängen gegen billige Bezahlung, fleissig zu reinigen.

§. 11.

Küchen, Waschhäuser.

In Küchen, Waschhäusern, und anderen zu Feuerstätten bestimmten Oertern müssen die Fußböden nicht von Holz, sondern wenigstens blos von Erde, oder Leim geschlagen seyn, wenn sie nicht von Stein, Ziegeln, Estriche, oder dergleichen seyn können.

§. 12.

Backöfen.

In Städten und Märkten sind die Backöfen unter Gewölber zu bringen, und mit Ziegeln zu decken. Eben so sollen auch

musi takowe rury tak iak y same regularne Kominy za słuszną zapłatę pilnie wycierać.

§. 11.

Kuchnie, Pralnie.

W Kuchniach, Pralniach, y innych do ognia wyznaczonych Mieyscach podłogi nie zdrzewa, lecz przynaymniey z samey Ziemi, lub Gliny robione bydź powinny, gdy z Kamienia, Cegły, Kamyczków drobnych z wapnem y gliną zmieszanych, lub z tym podobnych Materyałów stawiane bydź nie mogą.

§. 12.

Piece Piekarskie.

W Miastach y Miasteczkach maią bydź *Piece Piekarskie* pod sklepieniami zakładane y dachowką pokryte. Podobnie powinny także

§. 13.

Stallungen.

Die Stallungen, wo es die Umſtände zugeben, gewölbt ſeyn. Daher hat die Obrigkeit darauf zu ſehen, daß, ohne hinlängliche Urſache, alle neuen Stallungen nicht anders, als gewölbt erbauet werden; nebſtdem ſind dieſelben ſtets oben, und an den Seiten gut mit Mörtel (Malter) anzuwerfen.

§. 13.

Staynie.

Staynie, gdzie okoliczności dozwalaią, ſklepione bydź. Dla tego Zwierzchność nato uważać ma, ażeby bez doſtateczney Przyczyny, *wſzyſtkie nowe* Staynie nie inaczey iak pod Sklepieniem budowane były, prócz tego Staynie te zawſze na wierzchu, y po bokach wapnem (Wyprawą) dobrze narzucone bydź powinny.

§. 14.

Obrigkeitlicher Konſens bei einem Bau.

Künftig ſoll in Städten und Märkten weder ein neues Gebäude aufgeführet, noch eine Hauptreparazion, beſonders an Rauchfängen und Heerden, oder Feuerſtätten unternommen werden, ohne daß die Erlaubniß bei dem Magiſtrate, oder anderen Obrigkeit angeſucht, und nach vorläufigem, mit Zuziehung der Werkverſtändigen genommenem Augenſcheine erhalten worden iſt.

§. 14.

Pozwolenie od Zwierzchności na Budowę.

Nie ma ſię na przyſzłość w Miaſtach y Miaſteczkach ani żadnego nowego Domu ſtawiać, ani główney Reparacyi oſobliwie co do Kominów y ogniſk czyli Mieysc tych na których ſię palić zwykło, przedſiębrać, dopóki wprzód od Magiſtratu lub inney Zwierzchności o pozwolenie na to proſzone, y za poprzedzaiącą Rewizyą, z przyzwaniem do tego Oſób Sztukę Budowniczą znaiących otrzymane nie będzie.

Eben

Eben so ist auf dem Lande zu jedem Bau von der Obrigkeit die Erlaubniß anzusuchen, und vor der Bewilligung mit Zuziehung des Grundgerichts der Augenschein über die Lage, und Beschaffenheit des zu führenden Baues zu nehmen.

Podobnie powinno się po Wsiach do każdego Budowania pozwolenie od Zwierzchności żądać, a przed daniem czyli otrzymaniem takowego Pozwolenia, Rewizya względem położenia y własności Budowli prowadzić się maiący, z przybraniem do tego Sądu Gruntowego, przedsięwzięta bydź.

§. 15.

Befugte Werksleute.

Zur Erbauung, Verbesserung, Abänderung eines Hauses, oder auch zur Abänderung der Rauchfänge, der Oefen, und Feuerstätte, sollen überhaupt nur befugte, und ordentlich bestellte Bau- und Werkmeister gebraucht werden, bei empfindlicher Strafe sowohl der Bauführenden selbst, als der unbefugten Arbeitsleute, die dabei gebraucht worden.

§. 15.

Umocowani Rzemieslnicy.

Do Budowania, poprawiania czyli Reparacyi, odmieniania Domu, lub też do odmieniania Kominów, Pieców, y ognisków, powinno się w ogólności tylko *uprzywilejowanych* y *przyzwoicie na to postanowionych* Architektów y Maystrów zażywać, pod karą surową tak na samych buduiących, iako y nieuprzywilejowanych Rzemieślników, którzy by do tego użyci byli.

§. 16.

Obrigkeitliche Aufsicht bei einem Bau.

Ob aber auch der ertheilten Erlaubniß gemäß gebauet werde, hierwegen hat der Magistrat oder die Obrigkeit in Städten und Märkten genau nachzusehen, die allenfälligen Uibertreter zur Verantwortung zu ziehen, und das, was etwann gegen die Erlaubniß gebauet worden wäre, sogleich wieder abtragen zu lassen.

Zu dem Augenscheine ist nebst andern Werkverständigen auch allezeit ein Rauchfangkehrer beizuziehen, und hiebei überhaupt auf alles, was am Gebäude feuergefährlich seyn dürfte, vorzüglich aber auf Heerdstätte, Oefen, Rauchfänge u. d. g. zu sehen.

Auf ganz gleiche Art hat auch die Obrigkeit auf dem Lande vorzugehen, und wegen der ordentlichen Bauführung durch das Grundgericht, oder durch sonst einen Beamten sorgfältig nachsehen zu lassen.

§. 16.

Zwierzchniczy Dozor nad Budową.

Czyli też y podług wydanego Pozwolenia Budowla się prowadzi, powinien y w tym Magistrat lub Zwierzchność w Miastach y Miasteczkach ściśle doglądać, a w dostrzeżeniu Przestępców, tych do odpowiedzi pociągać, y to coby może przeciw Pozwoleniu wybudowane było, natychmiast znieść kazać.

Do Rewizyi, mimo innych na Sztuce budowniczy znaiących się, zawsze y Kominiarza przyzwać należy, przytym w powszechności na wszystko, coby tylko w Budowli niebespieczne od Ognia bydź mogło, mianowicie zaś na Ogniska, piece, Kominy y t. p. uważać się powinno.

Podobnym wcale sposobem powinny także y Zwierzchności po Wsiach postępować, y względem porządnego prowadzenia Budowli przez Sąd gruntowy, albo przez innego iakiego Officyalistę troskliwie dozierać kazać.

§. 17.

§. 17.

Augenscheine, Baukonsense ohne Taxabnahme.

Der Augenschein ist von den Magistraten, Obrigkeiten, und Gemeinden unentgeltlich vorzunehmen; auch darf weder für die Erlaubniß zu bauen, noch für die Bauaufsicht einige Taxe gefodert werden.

§. 17.

Rewizye, Konsensa na Budowle bez pobierania Tax.

Rewizya ma bydź przez Magistraty, Zwierzchności y Gromady bezpłatnie przedsięwzięta; ani nawet tak za Konsens na Budowanie, ani za Dozor nad Budową żadne Taxy pobierane ani żądane bydź mogą.

§. 18.

In Beziehung auf die Unachtsamkeiten bei dem Strohschneiden, Dreschen.

Mit vorzüglicher Sorgfalt ist darauf zu sehen, damit durch Unvorsichtigkeit keine Feuersbrunst entstehe. In dieser Absicht soll das Strohschneiden, Dreschen, Flachsbrechen, Hächeln und dergleichen Arbeiten, bei Nachtzeit entweder gar unterbleiben, oder nur bei Lichtern, die in gut geschlossenen Laternen verwahrt sind, verrichtet werden.

§. 18.

Względem Nieuwagi Ludzi przy rznięciu Sieczki, Młóceniu.

Z osobliwszą Troskliwością uwagę na to mieć potrzeba, by przez *Nieostróżność* żaden się Pożar nie wszczął. W tym względzie *rznięcie Słomy na Sieczkę, Młócenie, lnu międlenie czesanie*, y tym podobne roboty, w Nocney porze albo wcale zaniechane, albo tylko przy świetle, które w dobrze zamykaiących się Latarniach obwarować się należy, czynione bydź powinny.

D §. 19.

§. 19.

Mit Trocknen.

Futterwerk zum Trocknen soll nicht an die Rauchfänge angeschöbert, noch Kien, und anderes Holz an die Oefen, und Heerdstätte angeleget werden.

§. 19.

Suszenie.

Obrok, Pasza do suszenia przy Kominach w Kopy układana, ani łuczywo, lub inne drzewo przy piecach lub ogniskach kładzione bydż nie powinno.

§. 20.

Mit Schiessen, Feuerwerken.

Damit durch Unvorsichtigkeiten keine Feuersgefahr verursachet werde, ist bei Städten und Märkten das Schiessen im Orte, oder nahe an demselben, ausser den bestimmten öffentlichen Schießstädten, wie auch alles Feuerwerk, auf das schärfste verboten.

Eben so wird das Schiessen, und aller Gebrauch des Pulvers innerhalb der Dörfer sowohl, als nahe bei denselben, alles Ausbrennen, alle Feuerwerke, und das bekannte Johannesfeuer nachdrücklichst untersagt. Die Dorfgerichte selbst, und die herrschaftlichen Beamten,

§. 20.

Strzelanie, *Faierwerki.*

Ażeby przez *Nieostróżność* żadna przyczyna Niebespieczeństwa do Ognia dana nie była, *Strzelanie* w mieyscu przy Miastach y Miasteczkach, lub w bliskości od tegoż, prócz wyznaczonych publicznych *Strzelnic*, iako też wszelkich *Faierwerków* iak naysurowiey zakazuie się.

Równie *Strzelanie* y wszelkie używanie Prochu tak po Wsiach iako też w bliskości onych, wszelkie *wypalanie*, wszystkie *ogniowe dzieła* (*Faierwerki*) y wiadomy *Święto - Jańſki ogień*, pospolicie (*Sobutki*) zwany, iak nayostrzey zakazuią się. Sądy gruntowe same, y Offi-

wenn

wenn sie auf solchen Unfug nicht aufmerksam, und ernstlich für dessen Abstellung besorgt sind, sollen auf das empfindlichste bestraft werden.

cyaliści Pańscy, gdyby na takowe bezprawie bacznemi niebyli, a o zniesienie onegoż surowey staranności niedołożyli, maią bydź iak nayczuley ukarani.

§. 21.

Mit Küchenausbrennen.

Das hie und da etwann gewöhnliche **Küchenausbrennen**, und alle ähnliche Verrichtungen, welche leicht eine Feuersbrunst veranlassen können, werden hiemit durchaus verboten.

§. 21.

Wypalanie Kuchen.

Zwykłego tu y owdzie *wypalania Kuchen*, y wszystkie podobne Czynności, które łatwo do Pożaru powodem bydź mogą, zupełnieननinieyszym zakazuią się.

§. 22.

Mit Faßausbrennen.

Eben so wird den Faßbindern das Ausbrennen der Fässer bei starkem Winde, oder an feuergefährlichen Oertern untersagt.

§. 22.

Wypalenie Beczek.

Podobnie wypalanie Beczek w Czasie silnych Wiatrów, lub po mieyscach od Ognia niebespiecznych, Bednarzom zakazuie się.

§. 23.

Mit Tabackrauchen.

In Ställen, Scheunen, Schuppen, und anderen mit

Palenie Tiutuniu.

Po stayniach, Stodołach, Szopach y innych rzeczami łatwo zapalić się mogącemi napełnionych miey-

feuerfangenden Sachen angefüllten Oertern soll sich Niemand unterfangen Taback zu rauchen, wenn auch die Tabackpfeife mit einem Deckel versehen wäre.

scach, ażeby się nikt nie ważył palić Tiutuń, gdyby nawet Lulka była z Nakrywką.

§. 24.

Mit Verwahrung des Holzes rc.

Holz, Heu, und Stroh, und dergleichen sollen in Städten und Märkten nicht neben Rauchfängen, und Feuerstätten aufbewahret, vielweniger auf den Dachboden gelegt werden.

§. 24.

Schowanie Drzewa &c. &c.

Drzewo, *Siano*, y *Słoma* y tym podobne nie maią bydź w Miastach y Miasteczkach wedle Kominów y ognisk *chowane*, tym mniey na Strychu złożone.

§. 25.

Vorrath feuerfangender Sachen.

Die Handwerker, welche mit feuerfangenden Sachen zu thun haben, sollen keinen beträchtlichen Vorrath in ihren Werkstätten aufbehalten.

§. 25.

Zapas rzeczy Ogień chwytaiących.

Rzemieślnicy około rzeczy łatwo zaiąć się mogących chodzący, niepowinni *wielkiego* Zapasu trzymać po swych Warsztatach.

§. 26.

§. 26.

Behutsamkeit mit entzündbaren Waaren.

Handelsleute, welche mit Pulver, Pech, Salpeter, Schwefel, Terpentin, Oel, oder ähnlichen entzündbaren Waaren handeln, haben bei deren Verwahrung gegen Licht alle mögliche Behutsamkeit anzuwenden.

In den Handlungsgewölbern soll von Pulver nie ein Vorrath über 4 Pfund gehalten, und noch dieser kleine Vorrath in besonderen guten Behältnissen, allenfalls in blechernen Gefässen, verwahret werden.

Alles übrige Pulver haben sie ausser der Stadt, oder dem Markte in einem sicheren Orte aufzubewahren.

§. 26.

Ostróżność względem Towarów Ogień łatwo chwytaiących.

Kupcy prochem, Smołą, Saletrą, Siarką, Terpentyną, Oleiem, lub podobnemi do Zaięcia się łatwemi handluiący Towarami, maią przy zachowaniu onychże wszelką naprzeciw świattu zachować Ostrożność.

Po sklepach handlowych nigdy nad 4 Funty prochu znaydować się niepowinno, nawet y ten mały Zapas w sobliwie dobrym schowaniu, a zawżdy w Blaszannych Naczyniach zapakowany bydź powinien.

Wszystek inny Proch powinien za Miastem lub Miasteczkiem w bespiecznym chowany bydź mieyscu.

§. 27.

Behutsamkeit mit dem Kochen in Schmalz.

Bei dem Kochen in Schmalz ist Sorge zu tragen, daß sich selbes nicht entzünde, und

§. 27.

Ostrożność około smażenia w tłustości.

Podczas smażenia w tłustości należy się mieć baczność, ażeby się taż nie

wenn es geschieht, muß kein Wasser in dasselbe gegossen, sondern die Flamme mittels Zudeckung des Geschirrs zu ersticken getrachtet werden; welche Vorsicht die Hauswirthe ihren Weibern, Töchtern und Mägden nachdrücklich einzubinden haben.

zaięła, a gdyby się tak stało, nie powinno się do niey lać wody, lecz płomień *pokrywką* Naczynia przydusić należy; którą to Przezorność Gospodarze Żonom, Dzieciom, y Służebnym swym iak nayostrzey zalecić powinni.

§. 28.

In Holz arbeitende Professionisten.

Diejenigen Handwerker, welche in Holz arbeiten, als Tischler, Drechsler, Wagner, Faßbinder rc. sollen die Holzscheiter, Splitter, und Späne nicht in der Werkstätte liegen lassen, sondern von Tag zu Tag an einen feuersichern Ort bringen.

§. 28.

Professyoniści około drzewa robiący.

Owi *Rzemieslnicy*, którzy około *drzewa* robią, iako to Stolarze, Tokarze, Stelmachy, Bednarze y t. d., polana, trzaski, y wióry nie po Warsztatach zostawić, lecz oneż od dnia do dnia w mieyscu od Ognia bespiecznym składać powinni.

§. 29.

Fackeln, glühende Kohlen.

Auf dem Lande darf Niemand mit glühenden Kohlen, oder freyem Lichte durch die

§. 29.

Pochodnie, Żar.

We wsi nikt ważyć się niema iść z Żarem, lub z nieobwarowanym świa-

Ortschaft gehen; noch ist den Reisenden zuzugeben, daß sie mit brennenden Fackeln durch einen Ort fahren.

tlem; ani też przeieżdżaiacym pozwala się, żeby z palącemi się Pochodniami przez mieysce iakie iechali.

§. 30.

Gebrauch des freyen Lichts in Häusern.

Die Hauswirthe sollen ihrem Hausgesinde, den Dreschern und Taglöhnern nicht gestatten, mit freyem Lichte, oder wohl gar mit brennenden Holzspäaen im Hause herumzugehen, noch die Gastwirthe den bei ihnen einkehrenden Fuhrleuten im Stalle eine brennende Kerze ohne Laterne aufzustecken, oder wie sonst immer unvorsichtig damit umzugehen. Die dawider Handelnden sind auf das schärfste zu bestrafen, und die Hauswirthe haben für den entstehenden Schaden zu haften.

§. 30.

Używanie nieobwarowanego światła po Domach.

Gospodarze swoiey Czeladzi, Młockom, y Naiemnikom pozwalać nie powinni, żeby z wolnym światłem, albo wcale z palącemi się drazgami po Domu chodzili, ani Karczmarze Furmanom do nich zaieżdzaiącym w Stayni świecę palącą się bez Latarni zatykać, albo iak kolwiek nieostrożnie z nią się obchodzić. Wykraczaiący przeciw temu Rozkazowi, iak naysurowiey ukarani bydź, a Karczmarze za Szkodę wyniknąć mogącą odpowiadać maią.

§. 31.

Gebrauch des freyen Lichts in Stallungen.

Uiberhaupt soll sich Niemand unterfangen, mit frey-

§. 31.

Używanie światła nie obwarowanego w Stayniach.

W ogólności ażeby się nikt nieważył, *zgołą świecą* em

em Licht, brennenden Holzspänen, oder Kohlfeuer auf Böden, in Ställe, Scheunen, Heu- und Holzgewölbe, oder an andere Oerter zu gehen, wo feuerfangende Sachen aufbehalten werden, und muß zu diesem, und zu so vielfältigem anderen Gebrauche jeder Hausinhaber, oder Hausvater ohnehin mit einer oder mit mehreren gläsernen, oder blechernen Laternen versehen seyn, deren sich das Gesind, oder Dienstvolk zur Nachtzeit an solchen Oertern bedienen kann.

pałącemi się drzazgami, lub *z Żarem po Strychach*, *Stayniach*, *Gumnach*, *Stodołach*, *Sklepach na siano y drzewo* lub po innych Mieyscach chodzić, gdzie rzeczy ogień łatwo chwytaiące zachowane są, przeto tak do tego iako y innych wielokrotnych używań każdy Właściciel Domu lub Gospodarz powinien mieć prócz tego iedną lub więcey Szklannych lub Blaszannych Latarni, którychby tak Czeladź iako y Służący w Nocney Porze w takowych mieyscach używać mogli.

§. 32.

Haftung der Gastwirthe für die Einkehrenden.

Die Gastwirthe in Märkten und Städten haben, wie andere Hausväter, für ihre Hausleute, zugleich aber auch für die bei ihnen einkehrenden Gäste zu haften; sie sollen demnach den Pferdknechten die Aufsteckung freyer brennender Kerzen in den Ställen nicht gestatten, und ihnen in diesem Stücke, wie auch wegen des Tabackrauchens, alle Behutsamkeit einbinden.

§. 32.

Austernicy y Karczmarze za swych Gości y Furmanów odpowiadać powinni.

Austernicy y Karczmarze w Miastach y Miasteczkach powinni tak iak inni Gospodarze za swych *Domowników*, oraz także za Gości do nich zaieżdzaiących odpowiadać; nie powinni zatym Staiennym zatykanie *gołych* palących się *świc* po po *Stayniach* dozwalać, y onym tak w tey mierze iako też w paleniu Tiutuniu wszelką ostróżność zalecić.

§. 33.

§. 33.

Obsorge über Feuer und Licht.

Uiberhaupt soll jeder Hausinhaber und Hausvater nicht nur seinen Kindern, Hausleuten, den in seinem Hause wohnenden Zinsparthèyen, und Gästen die Achtsamkeit auf Feuer und Licht nachdrücklich einschärfen, sondern er entweder selbst Nachts vor dem Schlafengehen, besonders bei Oefen, und Feuerstätten genau nachsehen, oder auch jemanden Zuverlässigen nachsehen lassen, und dafür sorgen, daß Licht und Feuer wohl abgelöscht, oder an einem sicheren Orte, wo kein Schaden geschehen kann, aufbewahret werden.

§. 33.

Ostrożność względem Ognia y światła.

Słowem każdy Właściciel Domu y Gospodarz powinien nie tylko swoim Dzieciom, Domownikom, Osobom w ich Domach za Czynszem mieszkaiącym y Gościom ostróżność około Ognia y Światła iak nayusilniey zalecić, ale też albo sam w Nocy przed spaniem, osobliwie po piecach y mieyscach ognisków ściśle doglądać, lub komu innemu zaufanemu opatrzyć kazać, y staranie o tym mieć, ażeby światło y ogień dobrze pogaszony, lub na iakim bespiecznym mieyscu, gdzie żadna stać się nie może szkoda, zachowany był.

§. 34.

Uiber warme Asche.

Eine gleiche Sorgfalt haben sie wegen der warmen Asche zu gebrauchen, damit selbe zu grösserer Sicherheit immer nur an feuerfreye Plätze ausgeschüttet, mithin nichts dadurch entzündet, und keine Feuersbrunst verursacht werde.

F

§. 34.

Względem Prysku.

Podobnąż ostrożność maią Ciż względem *Prysku* mieć, by tenże dla tym większego Bespieczeństwa zawsze tylko na bespieczne od Ognia mieysca z sypowany był, przeto aby nic z tąd zapalić się niemogło, y żaden się Pożar nie wszczął.

§ 35.

§. 35.

Säuberung der Rauchfänge, und Oefen in Städten und Märkten.

Die Sorglosigkeit in Säuberung der Rauchfänge hat zur Entstehung der Feuersbrünste öftere Gelegenheit gegeben. Es hat daher in Städten und Märkten jeder Hausinhaber und Hausvater darauf zu sehen, daß die Rauchfänge, Oefen und Heerdstätte von Zeit zu Zeit gereiniget, und gegen die Feuersgefahr sicher gestellet werden.

§. 35.

Wycieranie Kominów y Pieców tak w Miastach iako y Miasteczkach.

Niedbalstwo *w chędożeniu* czyli *wycieraniu Kominów* bywało częstokroć do powstania pożarów przyczyną. Przeto każdy Właściciel Domu y Gospodarz w Miastach y Miasteczkach na to baczność mieć powinien, by Kominy, Piece y mieysca ogniskow *od Czasu do Czasu* czyszczone, y na przeciw Niebespieczeństwu Ognia zabespieczone były.

§. 36.

Rauchfangkehren.

Dieses Kehren der Rauchfänge soll durch ordentliche befugte Rauchfangkehrer, nach dem Ermessen der Obrigkeit und des Magistrats, und nach Verhältniß des minderen oder grösseren Feuers alle 4 Wochen, oder alle 14 Tage, bei Handwerksleuten, die grosses Feuer nöthig haben, auch wohl alle 8 Täge geschehen.

§. 36.

Kominiarze.

To wycieranie Kominów powinno bydź przez *przynależytych Prawo do tego maiących Kominiarzy* podług Wymiaru Zwierzchności y Magistratu, y w proporcyi mnieyszego lub większego Ognia co 4 tygodnie, albo co 14 dni, u Rzemieśników zaś *wielkiego* Ognia potrzebuiących, nawet co 8 dni sprawowane.

§. 37.

§. 37.

Schuldigkeit der Rauchfangkehrer.

Die Rauchfangkehrer sind schuldig, jene Partheyen, welche sich weigern ihre Oefen, und Rauchfänge, welche schadhaft sind, oder bei welchen sonst eine Gefahr vorhanden seyn dürfte, der Obrigkeit anzuzeigen. Im Falle der Unterlassung haben sie für den entstehenden Schaden zu haften. Sie sollen sich daher in diesem Punkte nicht auf ihre Gesellen verlassen; sondern öfters selbst bei den Oefen, Rauchfängen, Heerdstätten mit Aufmerksamkeit nachsehen.

§. 37.

Powinności Kominiarzów.

Kominiarzów powinnością iest, o owych Osobach, które się wzbraniaią, Piece y Kominy które *nadpsute*, lub z którychby niebespieczeństwo iakie wyniknąć mogło, wycierać, Zwierzchności *donosić*. W przypadku zaniedbania tego, *odpowiadać maią* za Szkody ztąd wyniknąć mogące. Nie powinni się przeto w tey mierze na Czeladzi swych spuszczać, lecz często do Pieców, Kominów y ogni̇sków, sami pilnie zaglądać.

§. 38.

Schuldigkeit der Hausinhaber.

Hingegen ist auch die Schuldigkeit der Hausinhaber und Hausväter, jene Rauchfangkehrer der Obrigkeit anzuzeigen, welche ihre Schuldigkeit nicht thun, welche zu selten oder zu nachlässig kehren, und sich ihre Verrichtungen nicht pflichtmässig angelegen seyn lassen.

§. 38.

Powinności w tey mierze Właścicielów Domów.

Przeciwnie zaś powinnością Właścicielów Domów y Gospodarzy iest, ażeby o owych *Kominiarzach* Zwierzchności *donosili*, którzy powinności swoiey zadosyć nie czynią, którzy rzadko kiedy, albo niedbale wycieraią, y robotę swą nie tak iakby się należało, sprawuią.

§. 39.

Säuberung der Rauchfänge, und Oefen auf dem Lande.

Jeder Hausvater hat den Schlund des Rauchfangs, wenigstens alle 8 Tage fleißig kehren, und den Ruß mit stumpfen Besen abfegen zu lassen. Die Rauchfänge sollen im Winter wenigstens alle 6 Wochen, und im Sommer alle 3 Monate ganz, und mit der größten Sorgfalt gekehret werden.

Rauchfänge, die nicht zum schliefen sind, können zwar von den Hauswirthen, oder ihren Hausleuten selbst gekehret werden; bei jenen aber, die geschloffen werden können, muß das Kehren durch wirkliche Rauchfangkehrer, oder wo keine Rauchfangkehrer sind, durch das Gesind geschehen. Die Obrigkeit hat daher zu sorgen, daß die Gemeinden, wo Rauchfangkehrer sind, ordentliche Kontrakte mit den Meistern machen, zugleich aber auch, daß die Gemeinden von den Rauchfangkehrern nicht überhalten werden, und daß letztere ihre Schuldigkeit genau, und zu bestimmter Zeit erfüllen.

§. 39.

Wycieranie Kominów y Pieców po Wsiach.

Każdy Gospodarz powinien *Szyię* u *Komina przynaymniey co dni Ośm* pilnie wycierać, y Sadze drapaczkami wycierać kazać. Kominy w Zimie przynaymniey co Sześć Niedziel, w Lecie zaś co trzy Miesiące zupełnie y znaywiększą Starannością wycierane bydź powinny.

Kominy, w które wléść y w górę wydrzeć się *nie można*, mogą w prawdzie przez samych Gospodarzów lub od ich domowych Ludzi wycierane bydź; Kominy zaś, w które się do góry wydrzeć można, muszą przez *prawdziwych* Kominiarzów, albo gdzie się Ci nieznayduią, przez Czeladź wycierane bydź. Zwierzchność ma mieć przeto staranie, ażeby Gromady, gdzie Kominiarze są, *porządne Kontrakty* z Maystrami zawarły, przytym także uważać, by Gromady od Kominiarzów zdzierane nie były, y żeby Kominiarze powinności swe ściśle, y w Czasie wyznaczonym pełnili.

Die

Die Dorfgerichte haben auf das Ofen- und Rauchfangkehren besondere Aufsicht zu tragen, in den Häusern öfters unvermuthet nachzusehen, und die nachläßigen Hauswirthe sogleich der Obrigkeit anzuzeigen.

Sądy wieyskie maią około wycierania Pieców y Kominów szczególny mieć Dozor, do Domów często niespodzianie zazierać, y o niedbałych Gospodarzach Zwierzchności natychmiast donieść.

§. 40.

Feuerkommissäre und Visitazionen.

Damit nun alles, was in den vorhergehenden §. §. vorgeschrieben ist, um so pünktlicher beobachtet, und alle Feuersgefahr um so zuverläßiger abgewendet werden möge, sind in allen Städten und Märkten eigene Feuerkommissäre von den Obrigkeiten aufzustellen, allenfalls für die verschiedenen Stadtviertel besondere zu bestimmen. Diese haben sich mit Zuziehung eines Mauer- Zimmer- und Rauchfangkehrermeisters alle Jahre zweymal, nemlich im Herbst, und Frühjahre unentgeltlich in alle Häuser des Orts zu begeben, die Rauchfänge, Oefen, und Feuerstätten wohl zu besichtigen, die Feuersgefährlichkeiten so viel möglich anzumerken, und die-

§. 40.

Kommissarze do Ognia y Rewizye.

Ażeby więc wszystko to, co w poprzedzaiących §§. przepisano iest, tym punktualniey zachowano, y wszelkiemu od ognia niebespieczeństwu tym pewniey zapobieżono bydź mogło, po wszystkich Miastach y Miasteczkach właściwi Kommissarze od ognia przez Zwierzchności ustanowieni, a nawet po różnych Częściach Miasta, gdyby się zdawało, osobni na to Kommissarze od Ognia wyznaczeni będą. Ci, z przybraniem do siebie Maystrów Mularskich, Cieśli y Kominiarzów każdorocznie dwa razy, to iest: w *Jesieni* y na *Wiosnę* bezpłatnie *wszystkie* Domy Miasta owego obeydą, Kominy,

jenigen, wobei augenblicklich ein Unglück zu besorgen steht, und kein Aufschub statt findet, auf der Stelle abzuschaffen. Zugleich sollen sie die bei den Häusern befindlichen Löschgeräthschaften in Augenschein nehmen, und dann über eine jede solche Feuergefahr-Untersuchung bei der Obrigkeit, oder dem Magistrate ihren Bericht abstatten.

Piece y Mieysca ogniſków ściśle *zrewiduią*, Niebespieczeńſtwa od Ognia ile możności *zpiſzą*, y te z których w oku mgnienia nieſzczęścia obawiać się potrzeba, y żadney zwłoki cierpieć się niepowinno, natychmiaſt zkaſſuią. Za iednym razem Narzędzia do Gaſzenia ognia przy Domach znayduiące ſię zrewiduią, a tak potym o każdey takowey Niebeſpieczeńſtwa ognia Indagacyi, do Zwierzchności lub do Magiſtratu Relacyą ſwoię uczynią.

Auf dem Lande muß in Beiseyn eines herrschaftlichen Beamten, des Richters, und des Gemeindausschusses, auch mit Zuziehung eines Rauchfangkehrers, wenn einer in der Nähe ist, und zwar im Winter zweymal, im Sommer aber einmal, in allen Häusern Feuervisitazion gehalten werden. Man hat dabei alle Oefen, Schornsteine, Feuerstätten wohl zu besichtigen, die Abstellung der feuergefährlichen Sachen entweder sogleich zu veranstalten, oder an die Herrschaft, allenfalls selbst an das Kreisamt anzuzeigen. Der Richter und die Gemeinde haben nachher darauf zu halten,

Rewizya ognia po Wſiach w obecności pańſkiego Officyaliſty, Sędziego, y wybranych z Gromady, nawet z przyzwaniem Kominiarza, ieśli iaki w pobliſkości ſię znayduie, i to *w Zimie dwa razy*, *w Lecie* zaś *raz* po *wſzyſtkich* Domach przedsięwzięta bydź powinna. Przytym powinny bydź wſzyſtkie Piece, Kominy, ogniska dobrze zrewidowane, a rozporządzenie względem znieſienia rzeczy niebespieczeńſtwu ognia podległych, albo natychmiaſt uczynić, albo Zwierzchności, to ieſt: Dominium lub nawet ſamemu Cyrkularnemu Urzędowi o

daß

daß alles jenes, was bei der Feuervisitazion verordnet worden, richtig und genau erfüllet, und daß überhaupt in keinem Stücke gegen die Feuerordnung gehandelt werde.

tych donieśćpo trzeba. Sędzia y Gromady maią potym na to nalegać, ażeby wszystko to, co podczas wizytacyi ogniowey rozporządzone było, punktualnie y ściśle dopełnione zostało, y w ogólności, ażeby w żadnym Punkcie przeciw *Przepisowi o Ogniu* niewykraczano, uważać.

II.

Anstalten,

um die entstandene Feuersbrunst bald zu entdecken, und bekannt zu machen.

§. 41.

Feuerwache, Nachtwächter.

Da jedoch aller Vorsicht ungeachtet dennoch Feuersbrünste entstehen können, so ist die nächste Aufmerksamkeit auf die baldige Entdeckung und Bekanntmachung einer entstandenen Brunst zu richten; wozu in Städten und Märkten vorzüglich die Nacht- und Feuerwachen dienen. Auch in solchen Dorfschaften, wo einige

II.

Rozporządzenia do prętkiego odkrycia y obwieszczenia Pożaru wszczętego.

§. 41.

Straż ogniowa, Stróże nocni.

Aże pomimo wszelkich Przezorności, wszelako Pożary wzniecić się mogą; naywiększa przeto uwaga na prędkie *Odkrycie* y *Obwieszczenie* o wszczętym Pożarze obrócona bydź ma; do czego w Miastach y Miasteczkach osobliwie nocne y ogniowe Straże służą. Nawet y po takowych mieysćach wieyskich, gdzie

Nacht=

Nachtwächter bestimmt sind, ist die Entdeckung des Feuers als ein Hauptgegenstand ihres Dienstes anzusehen; in jenen Ortschaften aber, die nicht sehr klein sind, und wo es keine eigenen Nachtwächter giebt, sind die Nachbarn und Innleute selbst wechselweise bei der Nacht Wache zu halten schuldig.

niektórzy nocni Stroże wyznaczeni ſą, danie znać o ogniu za naygłównieyſzy Przedmiot służby ich poczytane bydź ma; po owych zaś mieyscach, które niezbyt *małe* są, a w nich żadnych właściwych nocnych ſtrożów nie ma, Sąſiedzi y Komornicy ſami Koleią w Nocy Straż odprawiać obowiązani są.

§ 42.

Schuldigkeit der Nacht- und Feuerwache in Städten und Märkten.

Den Nachtwächtern ist wohl einzuprägen, und unter Androhung strenger Züchtigung nachdrücklich zu befehlen, daß sie Nachts auf das Feuer genau Acht haben, und, sobald sie eine Gefahr wahrnehmen, sogleich Lermen machen.

Wo es keine Nachtwächter giebt, sind einige Feuerwächter zu bestellen, welche diese Verrichtung auf sich nehmen, und zu dem Ende Nachts im Orte herumgehen, oder, wo es sich thun läßt, auf einem Thurme

§. 42.

Powinności Straży Nocney y ogniowey tak w Miaſtach iako y Miaſteczkach.

Nocnym Strażom iak nayſurowiey nakazać, onym oraz pod nagrożeniem ſtraſznego ukarania ſurowo zalecić należy, ażeby w Nocney porze o ogniu ścisłą mieli baczność, oraz, iakby tylko niebeſpieczeńſtwo iakie poſtrzegli, by natychmiaſt gwałt czynili.

Gdzie żadnych nie ma *nocnych Stróżów*, tam należy się kilku *ogniowych Stróżów* poſtanowić, którzyby tenże ſam mieli obowiązek, y na ten koniec przez Noc Mieysca *obchodzili*, lub, gdzie

sich

sich aufhalten, den Ort wohl übersehen, und alle Viertelstunden ein Zeichen ihrer Wachsamkeit geben.

§. 43.

Schuldigkeit der Nacht- und Feuerwache auf dem Lande.

Die Nachtwächter, oder die zur Nacht- und Feuerwache bestellten Leute sollen von Michaelis bis Ostern von 9 Uhr Nachts bis 4 Uhr frühe, und von Ostern bis Michaelis von 10 Uhr bis 2, oder 3. Uhr auf der Wache bleiben.

Ihre Schuldigkeit ist in dem Orte beständig auf und abzugehen, und ohne Unterlaß auf das Feuer Acht zu geben. Daher sollen sie während der Wachtzeit sich in Wirthshäusern, oder sonst in einem Zimmer aufzuhalten, nicht unterfangen. Sobald sie auch nur durch Geruch, durch Rauch, oder auf was immer für eine Art ein Feuer besorgen, um so mehr also bei einem wirklich ausbrechenden Feuer, sollen sie durch Rufen, allenfalls mit einem Blashorn, durch Anschlagen

to bydź może, na *Wieży* przebywali, mieysce dobrze opatrywali, y co *Kwadrans* znak swey czynności dawali.

§. 43.

Powinności Straży Nocney y ogniowey po Wsiach.

Stróże nocni, czyli Ludzie do strzeżenia ognia y nocy postanowieni, powinni od S. Michała do Wielkanocy od 9^{tey} Godziny w Nocy aż do 4^{tey} zrana, a od Wielkanocy aż do S. Michała od 10^{tey} godziny aż do 2^{giey} lub 3^{ciey} na Stróży zostawać.

Powinnością ich iest po Mieyscu przechodzić się, y bez przestanku na ogień baczność dawać. Przeto pod czas swey Stróży w Karczmach, lub w inney iakiey Izbie przesiadywać żeby się nie ważyli. Skoro ci, choćby tylko z zapachu, z dymu, lub w inny iakikolwiek sposób ogień postrzegą, a tym bardziey przy wszczęciu się rzeczywistego Pożaru powinni wołaniem, a nawet *trąbieniem w Róg*, *biciem w Okna* y *w Drzwi Domów* Mieszkańców

an die Fenster und Hausthüren die Einwohner wecken, vor allem aber, wo eine Thurmglocke vorhanden ist, dieselbe läuten lassen.

Wenn die Wächter ein entstandenes Feuer aus ihrer Schuld nicht wahrnähmen, und solches daher aus Nachläßigkeit über Hand nehmen liessen, sollen sie mit gröster Strenge bestraft werden.

Endlich haben sie sogleich, als ein Feuer entdeckt worden ist, dem Ortsrichter, den Geschwornen, und zugleich der Obrigkeit, wenn diese sich selbst im Orte befindet, die Anzeige zu machen. Nach Beschaffenheit der Gefahr sind auch die benachbarten Gegenden durch Läutung der Glocken, oder durch reitende Bothen von der entstandenen Feuersbrunst, zu benachrichtigen.

§. 44.

Kundmachung des entstandenes Feuers.

Uiberhaupt soll sich kein Hauswirth, oder die Seinigen, unterfangen, das in sei-

obudzić, osobliwie zaś, gdzie Dzwonice są, w Dzwony uderzyć kazać powinni.

Jeśli Stróże Pożar wszczęty przez *swą Winę* nie postrzegą, a temu przez niedbalstwo górę wziąść dopuścili, powinni zato iak naysurowiey ukarani bydź.

Na ostatek maią ciż natychmiast, skoro się ogień *pokaże*, Sędziemu mieyscowemu, Przysiężnym, a wraz y Zwierzchności, ieżeli się taż sama w mieyscu znayduie, doniesienie o tym uczynić. Podług własności niebespieczeństwa także Sąsiedzkim okolicom przez Dzwony lub przez posłańców konnych o Pożarze wszczętym znać dać potrzeba.

§. 44.

Obwieszczenie o wszczętym Ogniu.

W ogólności nie ma się żaden Gospodarz, lub kto z iego Domowników wanem

nem Haus entstandene Feuer zu verhehlen, sondern er ist verpflichtet Lerm zu machen, und um Hilfe zu rufen; wird diese anbefohlene Anzeige unterlassen, so hat die Obrigkeit die Verhehler auf das schärfste zu bestrafen, und nach Maaß ihres Vermögens zur Vergütung des verursachten Schadens anzuhalten.

Die Kundmachung von Partheyen kann durch Schreyen, und des Nachts durch Anpochen an die Hausthöre und Fenster geschehen. Zugleich ist in Städten und Märkten die unversäumte Anzeige bei dem Bürgermeister, Stadt- oder Marktrichter, auch bei den Feuerkommissarien zu machen. Auf das Lermzeichen, so das Feuer ankündiget, oder bei Gewahrwerdung des Feuers soll ohne weitere Verordnung durch den Schulmeister, Meßner oder Kirchendiener an die Thurmglocke angeschlagen, nebstdem auf dem Thurme bei Tag eine Feuerfahne, bei der Nacht eine Laterne mit brennendem Lichte ausgesteckt, und auch wohl durch dazu bestellte Leute mit der Drommel Lerm geschlagen werden.

żyć, ogień w Domu jego wszczęty *utaiać* y owszem powinnością ich iest, skoro tylko ogiem postrzegą, natychmiast gwałt uczynić y o ratunek wołać. Jeśli zaś tego nakazanego Doniesienia zaniedbaią, Zwierzchność *przestępcow* iak naysurowiey ukarać, y w miarę ich maiątku do Nadgrodzenia szkody sprawioney pociągnąć powinna.

Ogłoszenie Pożaru stron przez *krzyk* w Nocy zaś przez *pukanie* do Wrót domowych y *okien* stać się może. Należy oraz o tym w Miastach y Miasteczkach *Burmistrzom*, *Woytom*, także y *Komisarzom od ognia* nie odwłócznie donieść. Na znak *gwałtu* Pożar oznaczaiący, lub *za postrzeżeniem ognia* natychmiast bez dalszego Rozkazu Bakalarz, Zakrystyan, lub Kościelny w Dzwon na Wieży bić powinien, oraz na Wieży we dnie *chorągiew ognia*, w Nocy zaś *Latarnią* z zapalonym Światłem wywieśić, a nawet w taraban przez wyznaczonych do tego Ludzi na gwałt bić należy.

III.

Vorsichten

und Anstalten zur schleinigen Löschung der Feuersbrünste.

§. 45.

Wasser, Brünne, Viehtränken.

Die schleinige Löschung eines ausbrechenden Brandes hängt größtentheils von der Vorkehrung ab, daß es nicht an hinreichendem Vorrathe von Wasser, und an den nöthigen Löschgeräthschaften gebreche, daß die verschiedenen Klassen der Einwohner zu angemessenen Verrichtungen vorhinein bestimmt, und sich zur Hilfe schleinig einzufinden angewiesen sind, endlich daß bei dem Löschen selbst eine gute Ordnung herrsche.

Daher müssen in Städten und Märkten sowohl die öffentlichen Brünne, als die in Privathäusern, ein besonderer Gegenstand der

III.

Przezorności y Rozporządzenie względem iak nayprędszego gaszenia pożarów.

§. 45.

Woda, *Studnie*, *Krynice do napawania Bydła.*

Prędkie Gaszenie wzmagaiącego się ognia, zawisło po większey części od dyspozycyi, ażeby na *dostateczney Wodzie*, ani na potrzebnych do *gaszenia Narzędziach* nie brakło; ażeby rozmaite Klassy Mieszkańców do przyzwoitych *czynności przed czasem* wyznaczone były, y do ratowania *iak nayprędzey* stawali; na ostatek, ażeby przy samym Gaszeniu *dobry* był zachowany *porządek*.

Maią bydź przeto w Miastach y Miasteczkach tak *publiczne*, iako też y po *prywatnych Domach* znayduiące się *Studnie* osobliwszym

Auf-

Aufmerksamkeit für die Feueraufsicht seyn, und hat man bei den gewöhnlichen Feueruntersuchungen darauf zu sehen, daß sie immer im guten Stande erhalten werden.

Przedmiotem potrzebney do gaszenia uwagi y dozoru względem ognia, a pod czas zwyczaynych Rewizyi ognia na to ma się baczność mieć, ażeby też Studnie zawsze w dobrym utrzymywane były Stanie.

Auf dem Lande hingegen hat die Obrigkeit dafür zu sorgen, daß die Brünne von Zeit zu Zeit fleissig gereiniget, und die Viehtränken, Teiche, und dergleichen Wasservorräthe in gutem Stande erhalten werden.

Po Wsiach zaś Zwierzchność na to powinna mieć baczność, ażeby Studnie od Czasu do Czasu pilnie czyszczone, y *Krynice do poienia Bydła*, *Stawy* y tym podobne *zapasy Wody* w dobrym utrzymywane były Stanie.

§. 46.

Privatbrünne.

Wenn in Städten oder Märkten ein neues Haus gebauet wird, soll man so sehr als möglich darauf sehen, daß in selbem ein Brunn gegraben werde, und ist, wo die Grabung leicht möglich befunden wird, die Erlaubniß zum Bauen nur unter diesem Bedingnisse zu ertheilen.

§. 46.

Prywatne Studnie.

Gdy więc po Miastach lub miasteczkach *nowy* iaki Dom stawiany będzie, potrzeba na ów czas ile tylko możności uważać na to, by w nim *Studnia* wykopana była; Pozwolenie oraz budowania się, tam, gdzie wykopanie Studni podobne iest, tylko pod tą Kondycyą dane bydź ma.

§. 47.

Pferdschwemmen, Wassergruben.

Wo Mangel an Fluß- Bach- und Brunnenwasser ist, muß man sich mit Pferdschwemmen, Zisternen, und Wassergruben, wie sie immer an schicklichen niederen Plätzen angelegt werden können, behelfen, und durch aufgefangenes Regenwasser voll zu erhalten trachten.

§. 48.

Wassertonnen.

Auf dem Lande sind herrschaftliche Häuser und Wirthsschaftsgebäude, Klöster, Pfarrhöfe, Fabricken, Bräuhäuser, Mühlen, Feuerwerkstätte, mithin alle etwas grössere Gebäude ausdrücklich verbunden, auf ihren Böden mehrere gefüllte Wassergefässe, sogenannte Bottinge zu haben.

Jedes kleinere Haus aber soll mit einer solchen gefüllten Botting (Wassertonne) versehen seyn.

§. 47.

Pławniki dla Koni, doły na Wodę.

Po owych mieyscach gdzie mało wody rzeczney, Stawowey lub Studzienney znayduie się, niedostatek oney przez Pławniki Końskie, Cysterny y doły na Wodę, które na zdatnych niskich mieyscach założone bydź mogą, nadgradzać, y przez uzbierane deszczową wodę w pełności utrzymywać potrzeba.

§. 48.

Beczki czyli Kadzie na Wodę.

Po Wsiach Pańskie Domy, Gospodarskie Budynki, Klasztory, Plebańskie Dworki, Fabryki, Browary, Młyny, Kuźnie, a zatym wszystkie nieco większe Budowle są wyraźnie *obowiązane*, *znaczną Liczbę* Naczyń *Wodą napełnionych* czyli tak zwanych *Kadzi* po Strychach swych utrzymywać.

Każdy zaś pomnieyszy Dom powinien w *iedno* takowe wodą napełnione Naczynie (*Kadź*) opatrzony bydź.

Diese

Diese letztere Pflicht erstreckt sich auch auf die gemeinen Bürgershäuser in Städten und Märkten.

Ten dopiero rzeczony Obowiązek rozciąga się także y na *Domy pospolite Mieyskie* tak po Miastach iako y Miasteczkach.

§. 49.

In geringeren Dörfern, und wo dergleichen Wassertonnen wegen der schwächeren Gebäude auf den Böden nicht untergebracht werden können, sollen sie bei denjenigen Häusern, die vom Wasser und von den Brünnen am weitesten entlegen sind, soviel möglich neben den Hausthüren, oder sonst an einem schicklichen Orte bedeckt bereit gehalten werden.

§. 49.

W podleyszych Wioskach, y gdzie podobne Kadzie dla słabszych Budynków *na Strychy* wniesione bydź nie mogą, powinny takowe przy owych chałupach, które od Wody y od Studzien naydaley odległe są, ile możności przy *wrotach chałupy*, lub na innym iakim zdatnym mieyscu nakryte na pogotowiu utrzymywane bydź.

§. 50.

Auf den Kirchböden sollen stets gefüllte Bottinge vorhanden seyn, und ihre Erhaltung und Füllung von den Pfarrern, Meßnern, und sogenannten Kirchenvätern, oder wer sonst über die Kirche gesetzt ist, besorget werden.

§. 50.

Na Strychach Kościelnych powinny się zawsze Kadzie wodą napełnione znaydować, a około ich utrzymywania y wodą napełniania, Plebani, Zakrystyanie, inni Kościelni Słudzy y tak zwani Syndykowie lub ten, który nad Kościołem dozor ma, staranie mieć.

§. 51.

Bereithaltung der Pferde.

In Städten und Märkten ist dafür zu sorgen, daß für den Fall der Noth immer Pferde zur Hand seyn. Allenfalls ist den in dem Orte befindlichen Fuhrleuten, Müllern, Bäckern, Bräuern, Fleischhauern, und wer sonst Pferde hält, zur Pflicht zu machen, daß sie nebst der allgemeinen Schuldigkeit, die Pferde bei einem Brande zu stellen, wechselweise immer eigends angeschirrte Pferde bereit halten, um bei Entstehung eines Feuers solche zur Herbeischaffung des Löschgeräths, des Wassers, oder was sonst nöthig seyn könnte, ohne Verzug gebrauchen zu können.

Auf dem Lande sind bei gegebenen Feuerzeichen, und auf Verlangen sowohl die Nachbarn, als auch fremde im Dorfe sich aufhaltende Fuhrleute unverweigerlich ihre Pferde zu stellen verbunden. Daher müssen an jenen Ortschæften, wo man die Pferde auf den gemeinschaftlichen

§. 51.

Trzymanie Koni na pogotowiu.

Po Miastach y Miasteczkach starać się potrzeba, ażeby w przypadkn potrzeby *Konie* zawsze przy ręku były. Nawet na mieyscowych Furmanów, Młynarzy, Piekarzów, Piwowarów y Rzeźników, y kto tylko Konie trzyma, za obowiązek włożyć, by Ciż mimo *powszechney Powinności* przystawiania Koni pod czas *Pożaru*, na przemianę zawsze *własne ubrane* Konie w gotowości trzymali, by podczas wybuchnienia pożaru tychże do sprowadzenia Narzędzia do gaszenia, do wody, y co tylko więcey potrzebnego bydź może, bez zwłoki użyć można.

Po Wsiach za daniem znaku o Pożarze, y na żądanie, obowiązani są tak Sąsiedzi, iako też y obcy we Wsi znayduiący się Furmani nie odmównie dostawić swych Koni. Dla tego po owych mieyscach, gdzie Konie na wspólnych Łąkach *nocnią*, niektóre z

Wie-

Wiesen übernachten läßt, immer wechselweise einige zu Hause gelassen werden, um im Falle der Noth bei der Hand zu seyn.

nich zawsze na przemianę w Domu zostawione bydź powinny, by w przypadku potrzeby przy ręku były.

§. 52.

Löschgeräthe für gemeine Bürgershäuser.

Um im Falle der Noth entweder selbst zum Löschen gehen, oder Leute schicken zu können, soll jedes gemeine Bürgershaus wenigstens mit einigen Schaffen, und hölzernen Wassereimern (Zubern) und Kannen versehen seyn. Ferner muß selbes eine Dachleiter, einen Feuerhaken, und eine grosse Laterne mit einem Hafte, an dem sie an die Hausmauer aufgehängt werden kann, anschaffen, um, wenn zur Nachtzeit Feuer entsteht, die Gassen, wodurch das Löschgeräthe und das Wasser zugeführet werden muß, zu beleuchten.

§. 52.

Narzędzia do gaszenia Ognia dla pospolitych Mieyskich Domów.

Ażeby w przypadku potrzeby albo sami do gaszenia ognia szli, albo ludzi posyłali, powinien każdy pospolity Mieyski Dom przynaymniey w kilka *Cebrów na Wodę* y w kilka drewnianych *Wiader do zalewania ognia* opatrzony bydź. Takowy Dom powinien się także *w Drabinę* w ieden *Hak do Ognia* y w wielką *Latarnią* z rączką, która na Mur zawieszona bydź może, przysposobić, by, gdy w Nocy Pożar powstanie, Ulicę przez które Narzędzia do gaszenia ognia prowadzone bydź muszą, oświecone bydź mogły.

§. 53.

Für grössere Häuser.

Die Magistrate oder Ortsobrigkeiten haben in Ansehen

§. 53.

Dla większych Domów.

Magistraty lub mieyscowe Zwierzchności, co do

der grösseren Bürgershäuser, die Kreisämter aber in Ansehen der in den Städten und Märkten liegenden Herrschaftshäuser, Freyhöfe, Klöster, Pfarrhöfe ꝛc. zu bestimmen, wie viele sich jedes an den im vorhergehenden §. genannten, oder auch an anderen Löscherfordernissen, z. B. an ledernen Wassereimern, Wasserämpern, an Haken, Brecheisen, an eisernen Schaufeln, hölzernen Handspritzen ꝛc. beizuschaffen habe.

znacznieyszych wieyskich Domów, Cyrkularne zaś Urzędy, co do Dworskich Budowli, Dworków (*Dworów*), Klasztorów, Plebanii y t. p. w Miastach y Miasteczkach znayduiących się, wyznaczyć maią, iak wiele każdy z nich w poprzedzaiących §§. wspomnionych *Narzędzi*, lub także y innych *do gaszenia ognia sprzętów*, na przykład: *skurzannych wiader*, *czerpaków*, *osęk*, *drągów żelaznych*, *Rydlów żelaznych*, *drewnianych ręcznych Sikawek* &c. &c. przysposobić sobie ma.

§. 54.

Für die Städte und Märkte selbst.

Ausser dem sollen aller Orten durch die Wirthschaftsadministrazionen, und Inspektores der Städte und Märkte, mithin auf gemeine Kosten, die abgängigen gemeinschaftlichen Löschgeräthschaften angeschaft werden. Jeder Ort muß nach Verhältniß seiner Grösse, und seines Vermögens mit grösseren, oder kleineren metallenen Feuerspritzen auf

§. 54.

Dla samych Miast y Miasteczek.

Prócz tego po wszystkich mieyscach przez Administracye ekonomiczne y Inspektorów Miast y Miasteczek, a zatym *publicznym* kosztem, brakuiące *wspólne do gaszenia ognia Narzędzia* sprawione bydź powinny. Każde mieysce w proporcyi swey obszerności y swego maiątku musi się w większe, lub mnieysze *Metalowe do ognia Sikawki*

Rä-

Rädern, oder Traghölzern, mit Wasserwägen und ihrem Zugehör, mit Wasserfässern, mit höhern und niedern Feuerleitern, Feuerhaken, eisernen Schaufeln, Brecheisen, Brandhaken, ledernen Wassereimern (Wasserämpern) Laternen rc. versehen seyn.

§. 55.

Löschgeräthe für kleine und gemeine Häuser auf dem Lande.

Kleinere Häuser sollen wenigstens eine Leiter, einen Feuerhaken, einige Wasserschaffe, einige von Stroh geflochtene, und in und auswendig mit Pech gut verschmierte Feuereimer, und eine blecherne Laterne haben.

§. 56.

Für bessere Häuser, Feuer- und andere Werkstätte.

Die Herrschaftshäuser, und Wirthschaftsgebäude, Klö-

na Kołach lub Noszach; w *Wozy do wożenia wody* y z całym Narzędziem, w *Beczki* czyli *Kadzie na Wodę* z wyższemi y niższemi *Drabinami do ognia*, *Haki*, w *żelazne osęki*, *rydle*, *drągi żelazne*, *w Siekiery*, *skòrzanne wiadra*, Latarnje y t. p. opatrzyć.

§. 55.

Narzędzia do gaszenia ognia dla małych y pospolitych domkow po Wsiach.

Pomnieysze Domy powinny przynaymniey iedną *Drabinę*, ieden *Hak do rozrywania ognia*, kilka *Cebròw na Wodę*, kilka *wiader do zalewania ognia* ze Słomy plecionych a we wnątrz y zewnątrz Smołą dobrze wylanych, tudzież *Latarnię blaszaną* mieć.

§. 56.

Narzędzia do gaszenia ognia y inne warsztaty ogniowe dla lepszych Domòw.

Pańskie Domy, y Gospodarskie Budowle, Kla-

ster,

ster, Pfarrhöfe, Fabricken, Bräuhäuser, Mühlen, Feuerwerkstätte, und alle grössere Häuser sollen mit ordentlichen Löschgeräthschaften, nemlich mit Dachleitern, Feuerhaken, Handspritzen, und Wasserläden, nach Maaß ihrer Grösse versehen seyn, um so wohl sich selbst, als auch andern Hilfe zu verschaffen.

sztory, Probostwa, Plebanie, Fabryki, Browary, Młyny, mieysca ogniowych rękodzieł y wszystkie inne większe Domy porządnemi do gaszenia ognia Narzędziami, iako to: *Drabinami*, *Hakami do rozrywania ognia*, *ręcznemi Sikawkami* y *Skrzyniami na Wodę* w miarę wielkości swey opatrzone bydź powinny, ażeby tak sobie, iako też y innym dodawały ratunku.

§. 57.

Für die Gemeinden selbst.

Ausser diesem sollen sich die Gemeinden für sich selbst, wofern sie aus Abgang der Mittel sich mehr anzuschaffen nicht vermögen, wenigstens eine Feuerleiter, ein Paar Feuerhaken, einige Handspritzen, und ein Paar blecherne Laternen, wenn sie aber vermöglicher sind, auch ein Paar Wasserläden (Wasserleiten) mit den dazu gehörigen Wägen, oder Schleifen anschaffen, und immer mit Wasser gefüllt, in Bereitschaft halten.

§. 57.

Dla Gromad samych.

Oprócz tego powinny Gromady same dla siebie, gdyby dla ubóstwa więcey sobie posprawiać nie były w stanie, przynaymniey iednę *Drabinę*, iednę *parę Haków do rozrywania ognia*, kilka *ręcznych Sikawek*, y *parę blaszanych Latarni*, ieśliby zaś Gromady te maiętnieysze były, także *parę Skrzyń na Wodę* z przynależytemi do tego Wozami, lub Saniami sprawić sobie, y one zawsze wodą napełnione w gotowości trzymać powinny.

§. 58.

§. 58.

Bestimmung des Löschgeräthes.

Die Magistrate und Obrigkeiten in Städten und Märkten sollen ohne Verzug, und unter eigener Dafürhaftung sorgen, daß in den ihnen untergebenen Häusern die Löschgeräthschaften, welche für jedes bestimmt sind, angeschaft, und in gutem Stande erhalten werden. Von ihren vorräthigen eigenen, und von den Löschgeräthschaften der in ihrer Stadt, oder ihrem Markte liegenden Herrschaftshäuser, Freyhöfe, Klöster, Pfarrhöfe, und dergleichen grösseren Häuser haben sie binnen 4. Wochen, von Zeit dieser kundgemachten Feuerordnung an, dem Kreisamte das Verzeichniß einzusenden, welches sodann, was noch abgängig seyn dürfte, nach Umständen nachzuschaffen die Anleitung geben wird.

Auf dem Lande wird die Bestimmung des Löschgeräthes, welches unterthä-

L

§. 58.

Wyznaczenie Narzędzia do gaszenia ognia.

Magistraty y Zwierzchności w Miastach y miasteczkach powinny bez zwłoki, y pod własną swoią odpowiedzią o to się starać, ażeby w Domach im podległych Narzędzia do gaszenia ognia, które dla każdego wyznaczone są, posprawiane, y w stanie dobrym utrzymywane były. Narzędzi do gaszenia ognia swoich własnych, y narzędzi Domów Dworskich, Dworków, Klasztorów, Plebanii y tym podobnych większych Domów w ich Mieście lub Miasteczku znayduiących się, w przeciągu 4 Tygodni od Czasu obwieszczenia Ninieyszey Ustawy o ogniu, do *Urzędu Cyrkularnego Regestr spisany* przesłać, który to Urząd potym, ieśliby ieszcze czego brakowało, podług okoliczności przysposobienie onegoż nakaże.

Wyznaczenie Narzędzia do gaszenia ognia po Wsiach, które sobie *Chani-*

nige Häuser anzuschaffen haben, den Obrigkeiten überlassen, die dabei immer darauf zu sehen haben, daß die Hausinhaber nicht in unnöthige Ausgaben versetzt werden. Die Obrigkeiten, Klöster, Pfarrer, und Freyhöfe, haben den Kreisämtern die Verzeichnisse von ihren Löschgeräthen einzuschicken, welche, was noch daran nachzuschaffen seyn wird, die Anleitung zu geben, auch die Vermöglicheren allenfalls zu Anschaffung metallener Feuerspritzen anzueifern haben werden.

§. 59.

Verwahrung des Löschgeräthes.

Die den Städten und Märkten selbst gehörigen Löschgeräthschaften müssen an schicksamen Oertern, wo zu allen Stunden leicht zuzukommen ist, aufbewahret, den Wirthschaftsadministratoren, Inspektoren, oder sonst vertrauten Leuten hierüber die Aufsicht aufgetragen, und öf-

łupy poddańskie posprawiać maią, Zwierzchnościom gruntownym zostawuie się, które przytym zawsze na to mieć powinny baczność, żeby właściciele Chałup do niepotrzebnych wydatków niebyli przyprowadzeni. Zwierzchności, Klasztory, Probostwa, Plebanie y Pańskie Dwory *Specyfikacyę Narzędziow swych do gaszenia ognia* Urzędom Cyrkularnym przesyłać maią, które, co ieszcze do tego posprawiać trzeba będzie, potrzebną dadzą Informacyę; także lepiey się maiących Gospodarzów nawet do sprawienia sobie Kruszczowych Sikawek do ognia zachęcać będą.

§. 59.

Chowanie Sprzętów ogniowych.

Narzędzia do gaszenia ognia do samych Miast y Miasteczek należące, powinny na mieyscach *zdatnych*, do których w każdym momencie łatwo przystąpić można, chowane, y dozor nad onemi Ekonomii Administratorom, Inspektorom, lub innym zaufanym ter-

ters im Jahre darnachgesehen werden. Die Spritzen sind von Zeit zu Zeit zu versuchen, und, was Schaden gelitten hat, zugleich auszubessern. Die Wasserbottinge, wovon in den Stadtgebäuden, Rathshäusern, und andern öffentlichen Gebäuden soviel nöthig untergebracht werden sollen, sind zu gehöriger Zeit mit frischem Wasser zu füllen, und überhaupt ist Sorge zu tragen, daß alle Löschgeräthschaften in jedem Nothfalle in solchem Stande sind, damit sie auf der Stelle, und ohne sie erst zubereiten zu müssen, gebraucht werden mögen. Diejenigen, welchen die Sorge über die Löschgeräthschaften anvertraut ist, werden über die ihnen zur Schuld kommenden Vernachläßigungen zu scharfer Verantwortung zu ziehen, auch wohl gar zum Ersatze des durch die Unbrauchbarkeit der Löschgeräthschaften entstandenen Schadens anzuhalten seyn.

ludziom powierzony bydź, oraz często w Roku Rewizya onychże następować. Sikawki od Czasu do Czasu probować, y to coby zepsute było, zaraz sporządzić należy. Kadzie na Wodę, których po Budowlach Mieyskich, Ratuszach i innych publicznych Domach tyle ile potrzeba znaydować się ma, powinny w Czasie przyzwoitym świeżą wodą nalewane bydź, w powszechności zaś na to uważać się ma, by wszystkie do gaszenia Narzędzia, w każdey przygodzie w takim znaydowały się stanie, ażeby natychmiast, y nim by się ich pierwiey narządzać musiało, użyte bydź mogły. Ci, którym dozor nad Narzędziami do gaszenia ognia powierzony iest, o niedbalstwo z ich przyczyny wynikłe do surowey *odpowiedzi* pociągnieni zostaną, a nawet do *wynadgrodzenia* Szkody przez niezdatność Narzędzia do gaszenia pochodzącey, przyciśnieni będą.

§. 60.

Vorläufige

Bestimmung der Verrichtungen beim Löschen in Städten und Märkten.

Für die Bürger und Zünfte.

Vorzüglich aber hängt die Geschwindigkeit sowohl, als die Ordnung bei dem Löschen von einer vorläufigen Bestimmung der jedem zukommenden Verrichtung bei der entstandenen Feuersbrunst ab, daß ohne weitere Anstellung oder Anordnung jedermann von selbst wisse, was er zu thun habe.

Daher sollen die Magistrate, und Obrigkeiten durch eine schickliche Eintheilung nach dem Unterscheide der Zünfte, und Professionisten alles auf eine solche Art festsetzen, daß einer jeden Gattung ihre angemessene Verrichtung zugetheilet werde, und auf diese Weise die einen zur Zufuhr der Erforderniße, zur Zubringung des Wassers, und bei den öffent-

§. 60.

Poprzedzaiące wyznaczenie Czynności pod czas gaszenia ognia w Miastach y Miasteczkach.

Dla Mieszczan y Cechów.

Tak prędkość iako y *Porządek przy gaszeniu ognia* zależy nadewszystko od poprzedzaiącego wyznaczenia Czynności do każdego pod czas wynikłego ognia należącey, ażeby bez dalszego rozporządzenia lub nakazu, każdy przez się wiedział, co czynić powinien.

Magistraty przeto y Zwierzzhności przez zręczny Podział podług różnicy Cechów y Proffessyonistów wszystko takim sposobem ułożyć maią, by na każdy Gatunek Ludzi przyzwoita przypadała czynność, a tym sposobem iedni do dowożenia rzeczy potrzebnych, do *dostawienia wody* y do *publicznych Studzień*, inni na *Placu ratowania*, nie-

li-

lichen Brünnen, die andern auf dem Rettungsplatze, einige bei den Spritzen, andere bei dem Feuereimern, bei den Feuerleitern, bei den übrigen Geräthe, ferners andere zum Löschen, selbst zum Retten der Habschaften, zum Abbrechen, und Einreissen angewiesen seyn.

którzy przy *Sikawkach*, inni do *Wiader*, do *Drabin*, do innego Narzędzia, tudzież inni do *gaszenia ognia*, nawet do *ratowania* Maiątku, do *przerywania* y *rozrywania* wyznaczeni byli.

§. 61.

Für die Maurer, Ziegeldecker.

Insbesondere sind die im Orte befindlichen Maurer, Ziegeldecker, Zimmer-Schmied- und Schlossermeister, wie auch die Rauchfangkehrer zu unterrichten, mit welchen Werkzeugen sie sich beim Feuer einzufinden, und wozu sie sich eigentlich bereit zu halten haben.

§. 61.

Dla Mularzów, Strycharzów, &c.

W szczególności mieyscowych *Mularzy*, *Strycharzy*, *Cieśli*, *Kowalów* y *Szlosarzów* iako też y *Kominiarzów* nauczyć należy, z iakiemi Ci *Narzędziami* do ognia stawać, y do czego właściwie w gotowości bydź powinni.

§. 62.

Für die Magistratspersonen selbst.

Auf gleiche Art müssen die Magistrate die Geschäfte

M

§. 62.

Dla samych Osób Magistratowych.

Podobnymże sposobem powinny Magistraty zatru-

für

für den Fall einer Feuersbrunst vorhinein unter sich selbst eintheilen, und nebst den Feuerkommissären, die ohnehin allezeit bei dem Feuer sich einfinden müssen, einige theils aus ihrem Mittel, theils aus der übrigen Bürgerschaft benennen, die während des Feuers Ordnung halten, die zu- und abfahrenden Wägen leiten, die Leute zum Löschen mit Bescheidenheit aneifern sollen. Auch sind eigends Leute zu bestellen, die in dergleichen Gelegenheiten zum Feueransagen, Hin- und Wiederschicken, und andern dergleichen Nebenverrichtungen sich gebrauchen lassen. Die Magistrate und Obrigkeiten haben ihren Gerichtsdienern und Thorwärtern die Anleitung zu geben, daß sie auf verdächtige Leute, von denen man Versuche von Diebstählen zu befürchten hat, Acht geben, besonders zur Nachtzeit während dem Feuer Unbekannte nicht ein und ausgehen lassen, und die Thöre gesperrt halten.	dnienia w przypadku wszczętego Pożaru wcześnie *pomiędzy siebie samych* podzielić, y prócz *Kommissarzów od ognia*, ktorzy się zawsze pod czas ognia znaydować powinni, kilku tak z pomiędzy siebie, iako y pospólstwa Mieyskiego wybrać, którzyby *przez ciąg* Pożaru dobry Porządek utrzymywali, Wozy przyieżdzaiące y odieżdzaiące kierowali, ludzi do gaszenia Ognia, iednakże roztropnie, zachęcali. Także właściwych Ludzi wyznaczyć się ma, którzyby w podobnych przypadkach *do ogłoszenia ognia* tu y *owdzie rozsyłani*, y do innych tympodobnych Czynności użyci bydź mogli. Magistraty y Zwierzchności nakażą swoim Sądowym Sługom, Bramnym y Pachołkom, ażeby na ludzi podeyrzanych, po którychby się kuszenia o kradzież obawiać można, baczność dawali, osobliwie zaś nocną porą, przez Ciąg Pożaru nieznaiomym ani wchodzić ani wychodzić niedozwalali, y Bramy zamknięte trzymali.
Die Viehhälter (Hirten) sind anzuweisen, bei Entstehung des Feuers zur Hand, und für die Wegschaffung	*Pastuchom* nakazać należy, by pod czas wynikłego ognia pod ręką byli, o wyprowadzeniu y ratowaniu

und

undRettung des Viehes besorgt zu seyn. Alle diese Verrichtungen, und die dazu bestimmten Personen sind in ein eigenes Protokoll einzutragen, damit sowohl die Eintheilung nicht in Vergessenheit komme, als auch jene, die zur Zeit des Feuers ihre Schuldigkeit nicht thun, zur Verantwortung gezogen werden können.

bydła staranie mieli; Wszystkie te Czynności y Ludzi na to wyznaczonych, do właściwego wpisze się Protokołu, dla tego, ażeby Podział takowy w zapomnienie nie poszedł, iako też by owi, którzyby pod czas ognia swego niepełnili obowiązku, do odpowiedzi pociągnieni byli.

§. 63.

Vorläufige Bestimmung der Verrichtungen beim Löschen auf dem Lande.

Zur Erhaltung der Ordnung, die zu einer schleinigen Löschung einer entstandenen Feuersbrunst unumgänglich nöthig ist, sollen den Hauswirthen und Knechten, wenigstens in grösseren Ortschaften, ihre Verrichtungen schon vorhinein von Seite des Grundgerichts bekannt gemacht werden. Einige derselben sollen zum Schicken, und Feueransagen, einige zum Wasserzubringen, zur Herbeiführung der Wasserladen oder anderer Nothwendigkeiten, einige zur Verwahrung der geflüchteten Habschaften, andere endlich zum Löschen, Abbre-

§. 63.

Poprzednicze wyznaczenie Czynności przy gaszeniu ognia po Wsiach.

Dla utrzymania *dobrego Porządku*, który dla tym *szybszego gaszenia* pożaru wszczętego nieodbycie potrzebny iest, powinny Gospodarzom Wieyskim y Parobkom czynności ich pod czas pożaru, przynaymniey po większych mieyscach, z strony Sądu Gruntowego wprzód zapowiedziane bydź. Niektórzy z nich do *posyłania* y *dania znać o ogniu*, niektórzy do *noszenia Wody*, do *sprowadzenia Skrzyń (Kadzi) z Wodą* lub innych potrzeb, niektórzy do zachowania wyratowanego maiątku, inni na ostatek do *gaszenia ognia*, *od*-

 chen,

chen, und Niederreissen bestimmt, und diese Bestimmungen den Nachbarn alle Jahre einmal bei versammelter Gemeinde wiederholt kund gemacht werden.

§. 64.

Bei dem Feuer in Städten sind schuldig zu erscheinen:

Die Magistratspersonen.

Wenn das Lerm- und Feuerzeichen gegeben wird, soll sich der Bürgermeister, der Stadt- oder Marktrichter mit einem oder dem anderen Rathsmanne, wie auch die bestellten Feuerkommissäre zum Feuer begeben, und sind alle Anwesende schuldig, dem Bürgermeister, oder wer sonst als Vorgesetzter zur Anstalt gegenwärtig ist, ohne Widerrede, oder Verweilung Gehorsam zu leisten.

§. 65.

Die Professionisten, und übrigen Einwohner.

Die Handwerker, oder andere dazu bestimmte Per-

łamowania y *obalania* wyznaczeni bydź maią, y to wyznaczenie Sąsiadom co Rok raz pod czas zebraney Gromady powtarzane y ogłaszane będzie.

§. 64.

w Czasie Pożaru powinni się w Miastach stawić.

Osoby Magistratualne.

Gdy się na Gwałt uderzy y znak Pożaru dany będzie, powinien się Burmistrz Miasta albo Woyt Miasteczka z tym lub owym Radnym, iako też y wyznaczeni Kommissarze od ognia, udać się do ognia; obowiązani są nawet wszyscy Przytomni, lub ktotylko kolwiek iako Przełożony do Czynności przytomny iest, bez sprzeczki y zwłoki posłusznym bydź.

§. 65.

Professyoniści y reszta Mieszkańców.

Rzemieślnicy lub inne do tego wyznaczone Osoby

so-

sonen haben mit ihren nothwendigen Handwerkszeugen dem Feuer zuzueilen, oder sich zu der jedem von ihnen nach Anleitung des §. 60. und 61. angewiesenen Verrichtung sogleich ohne weitere Anfrage unter Vermeidung der empfindlichsten Strafe, wenn sie zu spät kämen, anzustellen. Besonders haben sich diejenigen, die zur Herbeischaffung der gemeinen Stadt- und Marktgeräthschaften, und zur Zufuhr der Wasserladungen bestimmt sind, aller möglichen Eilfertigkeit zu befleissen.

Die zum Ab- und Vorbrechen gemeiniglich bestimmten Maurer, Zimmerleute, Steinmetze, Schlosser, Schmiede, die im Orte oder in der Nähe wohnen, haben sich mit ihren Werkzeugen zahlreich einzufinden, die Rauchfangkehrer aber mit allen ihren Gesellen zu erscheinen. Auch hat jeder Hausinnhaber entweder selbst zum Feuer zu kommen, oder doch jemanden mit hinlänglichen Kräften versehenen, mithin kein Kind, oder eine zu betagte Person mit Wassereimern, Schaffen, Zubern ꝛc. zu schicken.

z potrzebnemi swemi rzemieśniczemi Narzędziami do ognia spieszyć będą, alboliteż, do roboty każdemu z nich podług Treści §. 60 y 61 wyznaczoney, natychmiast bez dalszego Zapytania się pod Karą nayſurowszą, gdyby za pózno przyszli, udadzą się.

Osobliwie zaś Ci, którzy do przystawienia pospolitych dla Miast y Miasteczek Narzędziów y do Dowozu *Wody* wyznaczeni są, iak nay większego pośpiechu użyć maią.

Mularze, Cieśle, Kamieniarze, Szłosarze, Kowale mieyscowi lub w pobliskości mieszkaiący, zazwyczay do *przerywania* y *rozrywania* wyznaczeni, powinni z swoiemi Narzędziami licznie stawać, Kominiarze zaś ze wszystkiemi swemi Czeladnikami przybywać. Powinien także każdy Właściciel Domu albo *sam w Osobie* stawić się do ognia, albo przynaymniey *kogo innego silnego*, przeto *żadne dziecie* lub Osobę iaką *ułomną* y *podeszłą* z wiadrami, Węborkami, Cebrami y t. p. posyłać.

N §. 66.

§. 66.

Die Fuhrleute und Pferdehälter.

Ausser jenen, die ohnehin zur Zufuhr des Löschgeräths und Wassers eigends bestimmt sind, sollen Fuhrleute und alle Partheyen, die Pferde halten, auch die nur einkehrenden Fuhrleute ebenfalls die Pferde in Bereitschaft halten, um im Falle der Noth selbe sogleich zur Löschanstalt, oder zu anderen dazu gehörigen Fuhren stellen zu können.

§. 66.

Furmani y Ci co Konie trzymaią.

Prócz tych, którzy mimo tego do Dowozu Narzędzia do gaſzenia ognia y do Wody właściwie wyznaczeni ſą, powinni Furmani y wſzyſtkie inne konie trzymaiące Oſoby, nawet Furmani zaieżdzaiący podobnież Konie na pogotowiu mieć, ażeby w przypadku Niebeſpieczeńſtwa, oneż natychmiaſt do Narzędzia *potrzebnego* lub pod inne Fury użyte bydź mogły.

§. 67.

Der Bader.

Der Wundarzt, oder Bader hat die besondere Pflicht, selbst nebst einem Gesellen, mit Bind- und Aderlaßzeugen, sich einzufinden, damit denjenigen, welche beim Löschen etwann verunglückt werden möchten, gleich die nöthige Hilfe verschaft werden könne.

§. 67.

Cyrulik.

Obowiązkiem Cyrulika (Chirurgus) ieſt oſobliwſzym, ſtawienia ſię wraz z iednym Czeladnikiem z Bindami y Narzędziami (*Sznyprem*) do puſzczania Krwi, ażeby owym, którzy by przy gaſzeniu ognia może iakiemu podpadli Nieſzczęściu, natychmiaſt potrzebny dany bydź mógł ratunek.

§. 68.

§. 68.

Die Klostergeistlichkeit.

Von der im Orte befindlichen Klostergeistlichkeit versieht man sich, daß sie, wie es ihre Schuldigkeit fordert, wenigstens durch Abschickung einiger ihrer Mitbrüder, und mit ihren Löschgeräthschaften den Nothleidenden zu Hilfe kommen, und in der Hilfsleistung bei einer solchen öffentlichen Noth den übrigen Einwohnern mit gutem Beispiele vorzugehen sich bemühen werden.

§. 68.

Duchowieństwo Klasztorne.

Po *Duchowieństwie Zakonnym* mieyscowym spodziewać się należy, iż Ci, iako ich wymaga obowiązek, przynaymniey wysłaniem niektórych z swoich Braciszków y z swemi Narzędziami do gaszenia ognia nieszczęśliwym na Pomoc przyspieszyć, y pomocą swoią w Czasie takiego publicznego Nieszczęścia innym Mieszkańcom dobry dać z siebie przykład starać się będą.

§. 69.

Beim Feuer auf dem Lande sind schuldig zu erscheinen:

§. 69.

Pod czas Pożaru po Wsiach powinni się stawić.

Die Richter und Geschwornen.

Sobald das Feuerlermzeichen gegeben wird, sollen der Richter und die Geschwornen die ersten seyn, die sich an den Ort der Feuersbrunst begeben, da auf ihr Beispiel, ihre Anstalten und Befehle so viel ankömmt. Die Ge-

Wóyci y Przysiężni.

Skoro tylko na *Gwałt ognia* dany będzie *Znak*, Woyt y Przysiężni *naypierwszemi* bydź powinni, którzyby się na mieysce Pożaru udali, gdyż na ich Przykładzie, ich rozporządzeniu y rozkazach wiele

meinde hat die Anordnung dieser Vorgesetzten ohne alle Ausnahme auf das genaueste zu befolgen.

zawisło. Gromada przeto rozporządzenia tych swoich Przełożonych bez wszelkiego Wyiątku iak nayściśley wykonać powinna.

§ 70.

Die herrschaftlichen Beamten.

Von der Herrschaft selbst, wenn sie im Orte, oder nicht weit davon ihre Kanzley hat, muß sogleich ein Beamter zur Feuersbrunst abgeordert werden, bei welchem man voraussetzet, daß derselbe die Geschicklichkeiten besitze, gute Ordnung zu halten, und die Anstalten zu leiten.

§. 70.

Urzędnicy Pańscy.

Od Państwa samego, gdy to na mieyscu lub niedaleko od niego Kancellaryą swą ma, powinien natychmiast Urzędnik do Pożaru ognia wysłany bydź, względem którego to się ostrzega, żeby tenże do utrzymania dobrego Porządku y wykonania rozporządzeń należytą posiadał zdolność.

§. 71.

Die Zimmermeister, Maurer ꝛc.

Vorzüglich sollen die im Orte, oder unweit davon wohnenden Zimmerleute, Maurer, Schmiede, Schlosser, Rauchfangkehrer, Müller, und dergleichen Professionisten mit den nöthigen Werkzeu-

§. 71.

Cieśle, Mularze y t. p.

Osobliwie wszyscy w mieyscu samym lub niedaleko z tamtąd mieszkaiący *Cieśle*, *Mularze*, *Kowale*, *Slosarze*, *Kominiarze*, *Młynarze*, y tym podobni *Professyoniści* z potrzebnemi Narzędziami stawić się, lub

gen

gen sich einfinden, oder jemanden von den Ihrigen zu Hilfe schicken.

kogo ze swoich ludzi do pomocy posłać powinni.

§. 72.

Die Einwohner.

Auch die Hauswirthe und ihre Knechte sind verbunden, gleich nach vernommenem Feuerrufe mit ihren Löschgeräthschaften herbeizueilen, und sich zu den Verrichtungen anzustellen, die ihnen daselbst aufgetragen werden, oder zu welchen sie ohnehin schon bestimmt sind.

§. 72.

Mieszkańcy.

Także *Gospodarze* y ich *Słudzy* (*Parobcy*) obowiązani są, zaraz po powziętym odgłosie o Ogniu z Narzędziami swemi do gaszenia tamże pospieszać, y do Czynności, które im tam nakazane będą, lub do których oni prócz tego iuż wyznaczeni są, stawić się maią.

§. 73.

Die benachbarten Ortschaften.

So sind auch die in der Nähe liegenden Herrschaften, Klöster, Pfarrer, und Gemeinden schuldig, nicht nur die angesuchte Hilfe zu leisten, sondern auch von selbst, sobald sie von einem in der Nachbarschaft entstandenen Feuer Nachricht erhalten, mit Leuten, und Geräthschaf-

§. 73.

Sąsiedzkie Okolice.

Podobnie Dominia w *pobliskości* leżące, Klasztory, Probostwa, Plebanie y Gromady, nietylko w ten Czas, gdy ich proszą, ratunku dodawać, ale oraz sami z siebie, skoro tylko o Pożarze w Sąsiedztwie wszczętym odbiorą Wiadomość, z Ludźmi, z Drabinami y

D ten

ten einander wechselseitig zum Beistande zuzueilen.

§. 74.

Glimpfliche Behandlung der Anwesenden.

Der Vorgesetzte bei den Feuerlöschanstalten ist zwar allerdings befugt, das anwesende Volk, in so fern es die Noth erfordert, zur Arbeit anzuhalten, die zum Löschen untauglichen, unnützen Personen, und müssigen verhinderlichen Zuseher bei Seite zu schaffen, jedoch hat er bei diesen, und allen seinen Verrichtungen den Glimpf und die anständige Mässigung nicht aus den Augen zu lassen, folglich niemanden gewaltthätig zu behandeln, damit die Leute hiedurch nicht abgeschreckt werden, sich bei anderen Feuersbrünsten zur Hilfe einzufinden. Die Anwesenden aber haben sich alles unnöthigen Geschreyes und Lermens zu enthalten.

wszelkiemi Narzędziami do gaszenia Ognia wzaiemnie sobie na pomoc pospieszać obowiązane są.

§. 74.

Łagodne obchodzenie się z Ludem przy Ogniu przytomnym.

Obowiązkiem w prawdzie Przełożonego iest ze wszechmiar, Ludzi przytomnych, ieśli tego potrzeba wymaga, do roboty zachęcać, niezdatne do gaszenia, niepotrzebne, próżnuiące przeszkadzaiące y tylko przypatruiące się Osoby na Stronę oddalać; nie powinien wszelako przy tey y innych swoich Czynnościach o Łagodności y przyzwoitym Umiarkowaniu zapominać, przeto, z nikim gwałtownie postępować, by przezto Ludzie nie byli odstraszeni od przybywania na Ratunek pod czas innych Pożarów. Przytomne zaś Osoby od wszelkiego niepotrzebnego Hałasu y Krzyku wstrzymać się maią.

§. 75.

§. 75.

Gute Ordnung bei dem Löschen und Retten.

Es muß Vorsicht getragen werden, daß der Weeg zur Zubringung des Wassers, und der Löschgeräthe frey bleibe, und zur nächtlichen Zeit beleuchtet sey, daß, um Verwirrungen und Hindernissen zuvor zu kommen, die Weege der Zufuhr und Abfuhr auf verschiedenen Seiten angewiesen, wo es der Platz möglich macht, die zum Zureichen des Wassers bestimmten Personen in zwo Reihen gestellt werden, und von diesen die eine Reihe die vollen Eimer von Hand zu Hand zureiche, die andere aber die leeren zum Füllen zurückgebe, daß also auf diese Art immer Ordnung erhalten, und das Löschen ohne Unterbrechung fortgesetzet werde.

§. 75.

Dobry Porządek przy gaszeniu Ognia y ratowaniu.

Trzeba mieć baczność, ażeby *Droga* do dowożenia Wody y Narzędzia do gaszenia Ognia, *wolna* y w *Nocney porze* oświecona była, ażeby, dla zapobieżenia nieporządkowi y przeszkodom, drogi do przyiazdu y odiazdu *na różne strony*, gdzie tego mieysce pozwala, wyznaczone były, by Osoby do dodawania Wody wyznaczone we *dwa rzędy* postawione były, y znich ieden rząd pełne Wiadra Wody z ręki do ręki podawał, drugi rząd próżne do powtórnego napełniania Wodą oddawał; ażeby tym sposobem porządek zawsze zachowany y gaszenie Ognia bez przestanku kontynuowane było.

§. 76.

Verrichtungen der Weiber und Mägde.

Während als die Mannsleute sich zur Arbeit bei der Feuersbrunst begeben, sollen die Weiber und Mägde

§. 76.

Czynności Żon y Służebnic.

Tym czasem gdy Męszczyzni do pracy przy Pożarze udaią się, powinny żony y służebnice po wsiach

auf dem Lande zu Haus bleiben, um, wenn es nöthig seyn sollte, das Vieh in den Stallungen abzulösen, welches der Viehhalter (Viehhirt) mit Beihilfe einiger zum Löschen theils unbrauchbarer, theils unnöthiger Leute sobald möglich aus dem Orte auf das Feld zu treiben, und solchergestalt in Sicherheit zu bringen hat. Wenn das Feuer in der Nähe ist, haben sich die Weiber mit dem Begiessen der Dächer, und mit der Rettung der Habschaften zu beschäftigen, zu welchem Ende schon vorhinein ein sicherer Ort bestimmt, und bei einer Feuersbrunst mit einer Wache von Männern besetzt werden soll, wohin also die Weiber und Mägde bei nähernder Gefahr die Habschaften zu schaffen haben werden.

§. 77.

Vorkehrung bei zunehmender Gefahr.

Wenn die Feuersgefahr auf dem Lande zunimmt, so müssen in der Nähe alle Bodenfenster, oder Dachöffnungen zugemacht, die Thüren und Luftlöcher von Kel-

w Domu zostać, ażeby, ieśli tego potrzeba będzie, bydło w Oborach odwiązywały, które Pastuch za pomocą niektórych części do gaszenia Ognia niezdatnych, częścią niepotrzebnych Ludzi, iak można nayprędzey z mieysca na Pole wygnać, y tym sposobem ubespieczyć powinien. Gdy Pożar w pobliskości iest, Niewiasty polewaniem Dachów, y ratowaniem rzeczy zatrudniać się powinny; na ten koniec iuż wprzód pewne mieysce wyznaczone, y pod czas Pożaru od Męszczyzn strzeżone bydź powinno, na które to mieysce Żony y Służebnice przy zbliżaiącym się niebespieczeństwie rzeczy nosić powinny będą.

§. 77.

Rozporządzenie podczas wzmagaiącego się niebespieczeństwa.

Jeśli Niebespieczeństwo Pożaru po Wsiach gorę bierze, to wszystkie w pobliskości będące *Okna na Strychach (Dymniki)* lub *Otwory w Dachach* zamknięte, drzwi

lern

lern oder Gewölbern mit Steinen, Wasen, Schutt verlegt, besonders alle feuerfangende Sachen auf die Seite geschaft werden.

y dziury powietrze w siebie ciągnące u *Piwnic* lub *Szklepów*, Kamieniami, darniem lub Rumem pozatykane, osobliwie zaś rzeczy wszystkie Ogień wzniecające na stronę odłożone bydź powinny.

Auf die Kirchthürme und Boden der Kirchen ist in solchen Fällen sogleich Wasser zu bringen, die Kappenfenster sind vor den Feuerfunken sicher zu stellen, und die kostbaren Kirchengeräthe sobald möglich zu entfernen.

Na *Wieże Kościelne* y pod *Strychy* trzeba w takowych Przypadkach natychmiast *Wody* na nosić, *Okna w Dachu* od Iskier Ognia ubespieczyć, a Kosztowne Kościelne rzeczy, iak może bydź nayprędzey, wynieść.

§. 78.

Löschanstalten bei eingesperrtem Feuer.

So lang es irgendwo in einem Zimmer, Keller, Gewölbe, oder sonst in einem gesperrten Behältnisse brennt, ist nach Umständen der Sache das Feuer mit Handspritzen, Wasseraufgiessen, allenfalls durch Verstopfung der Thüren, Fenster, Oefnungen mit Erde, Wasen, Mist, Steinen, Ziegeln ꝛc. zu dämpfen, und demselben nicht vor der Zeit

§. 78.

Rozporządzenie względem Ognia wewnątrz będącego.

Jak długo gdzie w iakiey Izbie, Piwnicy, Szklepie lub w innym iakim *zamkniętym* schowaniu palić się będzie, trzeba według okoliczności rzeczy, Ogień Sikawkami ręcznemi, polewaniem, a nawet zatykaniem drzwi, Okień, otworów, Ziemią, Darniem, Gnoiem, Kamieniami, Ceglami y t p tamować, y onemuż przed czasem nie

Luft zu laſſen, noch voreilig, und ohne Noth zum Ein- und Niederreiſſen zu ſchreiten.

dać ſię rozſzerzać, ani porywczo y bez potrzeby do rozrywania y zrzucania budowli nieprzyſtępować.

Bei dem Löſchen ſelbſt ſoll man in Städten die Sprützen nicht *gegen*, ſondern *nach* dem Winde richten.

W ſamym gaſzeniu Ognia, w Miaſtach Sikawki nie na *przeciw* Wiatru, lecz z *Wiatrem* kierować należy.

§. 79.

Bei ausbrechendem Feuer.

Wenn das Feuer auf dem Lande wirklich *ausbricht*, oder einen Ort ergriffen hat, worinn Körner, Heu, Stroh, und dergleichen ſich befinden, wo alſo das Begieſſen nichts mehr nützt, muß das umliegende Holzwerk weggeräumt, die anſtoſſenden Zäune, wenn es nicht vorher um den Zugang offen zu halten, geſchehen iſt, weggebrochen, das Dach eingeriſſen, und ſammt den Wänden, und übrigen Brandſtücken, um das Feuer zu bedecken und zu erſticken, hineinwärts geſtürzt werden.

§. 79.

Pod czas Ognia wybuchaiącego.

Jeżeli Ogień po *Wſiach* iuż rzeczywiście *wybuchnął* lub w takowym ſię mieyscu zaiął, w którym Ziarno Siano, Słoma, y tym podobne rzeczy znayduią ſię, gdzie zatym lanie iuż więcey niepomaga, trzeba Zabudowanie na około będące rozerwać, ztykaiące płoty, ieśli ſię to dla utrzymania otwartego przychodu wprzod iuż nieſtało, wyłamać, Dach zrucić, y wraz z Scianami y innemi pałącemi się Sztukami wewnątrz obalić, ażeby Ogień przykrytym y utłumionym zoſtał.

§. 80.

Nebenstehende Häuser sind ohne Noth nicht einzureissen; nur dann, wann die Ausbreitung der Flamme auf keine andere Art gehindert werden kann, soll zum Ab- und Vorbrechen Hand angelegt werden. In diesem Falle ist kein Hauswirth zu schonen; dagegen aber haben diejenigen, deren Häuser durch die Löschanstalt abgedeckt, oder niedergerissen worden sind, alle Vorrechte und Begünstigungen der wirklichen sogenannten Abbrändler zu geniessen, und, wofern durch Abdeckung oder Einreissung ihrer Häuser der ganze Ort gerettet worden ist, oder daß durch ihren Verlust dem Orte sonst ein besonderer Vortheil zugeflossen ist, hat man auf eine besondere angemessene Vergütung für die Eigenthümer den Antrag zu machen.

§. 80.

Domów blisko stoiących *bez potrzeby* nierozwalać; y tylko w ten czas, gdy rozszerzaiący się płomień żadnym sposobem zatamować nie można, do rozrywania budowli brać się powinno. W tym przypadku żadnemu Gospodarzowi nie przepuszczać; ale też za to owi, których Domy przez urządzenie gaszenia Ognia rozwalone, Dachy z nich zrzucone zostaną, wszelkiego Prawa y ułaskawień prawdziwych tak zwanych *Pogorzelców* stać się Uczestnikami maią; a gdyby za zerwaniem Dachu, lub wywróceniem Domu onychże całe owe mieysce ocalone było, lub gdyby z ich szkodą, dla owego mieysca inna iaka osobliwsza wynikła Korzyść; na ówczas osobliwa *Słuszna Nadgroda* dla Właścicielów obmyślona bydź ma.

IV.

Vorkehrungen

zur Vermeidung schädlicher Folgen nach gelöschtem Brande.

---

§ 81.

Entfernung der Löscher.

Nach gelöschtem Feuer haben Löscher, und Löschgeräthe noch so lang auf der Brandstätte zu bleiben, als es diejenigen, welche die Löschanstalt leiten, zuträglich finden werden. Es soll sich also Niemand von den zum Löschen angestellten Leuten ohne Erlaubniß der Obrigkeit, oder des Grundrichters, oder desjenigen, der die Aufsicht geführt hat, entfernen.

IV.

Rozporządzenia na oddalenie ſzkodliwych Skutków po ugaſzonym Ogniu.

---

§. 81.

Oddalenie gaſzących.

Po ugaſzonym Ogniu, *gaſzący* y *Narzędzia* do *gaſzenia* tak długo na mieyscu Pogorzeliſka zoſtawać powinny, dopóki ſię to przełożonym nad porządkiem do gaſzenia Ognia, potrzebnym zdawać będzie. Nie powinien zatym nikt z Ludzi do gaſzenią poſtanowionych, bez pozwolenia Zwierzchności, lub Sędziego czyli Woyta gruntowego, lub na koniec owego, który nad tym Dozor ma, odchodzić.

§. 82.

§. 82.

Behutsamkeit gegen eine wiederholte Entzündung.

Wenn der Brand aufgehört hat, ist genau Obsicht zu tragen, daß nicht durch irgend eine unter dem Schutt noch verborgene Glut neuerdings Feuer entstehe; daher muß die Brandstätte bis zur gänzlichen Auskühlung noch beständig mit Wasser begossen werden. Auch fordert es die Vorsicht, eigene Wächter auf dem Platze zu lassen, welche auf das etwann neu auflodernde Feuer zu sehen haben.

§. 82.

Ostróżność na przeciw powtórnym zapaleniu się Ognia.

Gdy Pożar ustanie, należy ścisłą na to dać baczność, ażeby z utaionego pomiędzy gruzem żaru, nowy niepowstał ogień; przeto dopoki pogorzeliska zupełnie nie ostygną, te ustawicznie *wodą polewać* należy. Ostrożność nawet tego wymaga, ażeby właściwa straż na owym zostawiona była mieyscu, któraby na nowo wszczynaiący się ogień mieć mogła baczność.

§. 83.

Zurückstellung des Löschzeugs.

Wenn endlich die Feuersbrunst ganz vorüber ist, müssen alle Löschgeräthschaften auf einen Platz zusammen

§. 83.

Powrócenie Narzędzi do gaszenia.

Gdy naostatek Niebezpieczeństwo Pożaru zupełnie minęło, wszystkie Narzędzia do gaszenia ognia

D ge-

getragen, die der Stadt, dem Markte, oder der Dorfsgemeinde zugehörigen abgesondert, und auch jedem Privateigenthümer das Seinige zurückgestellt werden. Für die Ausbesserung und Vergütung desselben, so wie für die Nachschaffung dessen, was an dem Löschgeräthe verdorben worden, oder gänzlich zu Grunde gegangen, ist sobald möglich Sorge zu tragen.

na iedno razem zniesione będą mieysce, y owe które do Miasta, Miasteczka lub Gromady należą, odłączone, y każdemu prywatnemu Właścicielowi, to co iego iest, powrócone. Reparacyę y wynadgrodzenie, równie iak y sprawienie na nowo tego co by się w tychże Narzędziach po części lub zupełnie popsuło, iak nayprędzey nastąpić powinno.

§. 84.

Anzeige an das Kreisamt.

Nach gelöschtem Brande ist sogleich die umständliche Anzeige an das Kreisamt zu erstatten, welches unverzüglich und genau zu untersuchen hat: wie, und wodurch das Feuer entstanden ist? um sowohl diejenigen, welche durch Fahrlässigkeit dazu Gelegenheit gegeben, zur Strafe zu ziehen, als auch allenfalls gegen solche,

§. 84.

Doniesienie Urzędowi Cyrkularnemu.

Po ugaszeniu Pożaru ma bydź natychmiast okoliczna do Urzędu Cyrkularnego uczyniona Relacya, który to Urząd nieodwłócznie y ściśle dochodzić ma: iakim sposobem y z iakich przyczyn ogień powstał? ażeby tak owych, którzy przez Niedbalstwo do tego dali przyczynę do Kary pociądie

die als vorsetzliche Urheber erkannt würden, nach der peinlichen Halsgerichtsordnung vorgehen zu können.

gnąć, iako też tych, którzy z *umysłu* do tego byli *powodem*, podług przepisu praw Kryminalnych ukarać można.

§. 85.

Entwendung der Löschgeräthschaften.

§. 85.

Kradzież Narzędzia do gaszenia ognia.

Sollte sich jemand unterfangen, etwas von den Löschgeräthschaften sich zuzueignen, daran muthwillig zu verderben, davon wissentlich zu verkaufen, oder an sich zu kaufen, der hat ebenfalls eine strenge gerichtliche Züchtigung zu gewarten.

Gdyby się kto ważył, cokolwiek z Narzędzia do gaszenia ognia sobie przywłaszczyć, toż zuchwale psować, wiadomie przedawać lub kupować, takowy Człowiek podobnież Kary sądowey surowey oczekiwać ma.

§. 86.

Diebstahl während dem Feuer.

§. 86.

Kradzież pod czas Pożaru.

Diejenigen endlich, welche die Unmenschlichkeit hät-

Ci nakoniec, którzyby tak nieludzkiemi byli, co

 ten,

ten, etwas von den der Gefahr ausgesetzten, oder geretteten Sachen zu **entwenden**, oder das ihnen in so dringender Noth Anvertraute **abzuläugnen**, sind mit der größten Schärfe, als die sträflichsten **Diebe** nach den peinlichen Gesetzen zu behandeln.

z rzeczy Niebeſpieczeńſtwu podpadaiących *Kraść*, lub z rzeczy ſobie powierzonych w tak gwałtownym razie *zapierać*, maią iak nayſurowſzey Karze iako naywiękſi *złodzieie*, podług Praw Kryminalnych, podpadać.

§. 87.

Belohnung jener, die beim Löschen gute Dienste geleistet haben.

§. 87.

Nadgroda dla tych, którzy ſię pod czas gaſzenia ognia dobrze popiſali.

Hingegen sind diejenigen, welche sich bei dem Löschen in Städten und Märkten durch **besondere** Dien-

Przeciwnie Ci, którzy pod czas gaszenia ognia w Miaſtach y Miaſteczkach *naywięcey pracowali*, dla

ſte

ſte hervorgethan haben, zur allgemeinen Aufmunterung öffentlich zu belohnen.

powszechnego Zachęcania *publiczną Nadgrodą* udarowani bydź maią.

Insbesondere soll denen, welche dem Stadt = oder Marktrichter, oder der im Orte befindlichen Obrigkeit die erſte Nachricht vom entſtandenen Feuer gebracht haben, 1 fl. demjenigen, welcher die erſte Waſſerladung zum Feuer geliefert hat, 1 fl. 30 kr., dem, der die zweyte gebracht, 1 fl., dem Rauchfangkehrer, der, wenn im Rauchfange Feuer entſtanden iſt, denſelben am erſten geſchloſſen hat, 2 fl., demjenigen, der ſolchen am zweiten geſchloſſen, 1 fl. aus der Gemeindkaſſe gereicht werden.

Oſobliwie tym, którzyby Woytowi Miaſta lub Miasteczka, albo Zwierzchności mieyscowey *naypierwszą* o ogniu dali *wiadomość*, 1. złoty ryńſki; temu, który *naypierwszą Skrzynię Wody* do ognia przyſtawił, 1. złoty ryńſki 30 kraycarów; temu, który drugą dowiózł 1. zł. ryńſki; *Kominiarzowi*, który, gdyby w Kominie pokazał się ogień, przez ten nayprzód się przesunął 2. ryńſkie; owemu, którzyby się w niego po drugi raz wsunął, 1. złoty ryńſki z powſzechney Kaſsy dany będzie.

§ 88.

Erholung der Kosten.

Wegen dieser, und anderer durch das Löschen veranlaßten nothwendigen Kosten aber hat die städtische Gemeindkasse sich an dem Hausinhaber, durch dessen eigene, oder seiner Einwohner Schuld und Nachlässigkeit das Feuer entstanden ist, zu erholen.

Doch bleibt dem Ersteren das Recht der Wiederforderung nach vorhergegangener Schätzung und Mässigung gegen denjenigen vorbehalten, welchem eigentlich die Entstehung der Feuersbrunst zur Last gelegt werden kann.

§. 88.

Powrócenie kosztów.

O powrócenie takich y innych z gaſzenia ognia koniecznie wynikaiących kosztów, Kaſsa Mieyſka u tego *Właściciela* Domu, z którego własney winy lub przez winę y niedbalſtwo iego Mieſzkańców ogień wyniknął, upomnieć się ma.

Wszelako pozoſtaie pierwszemu, Prawo poſzukiwania powrotu Szkody ſwoiey podług poprzednio nastąpionym otaxowaniu y miarkowaniu naprzeciw tego, na którego właściwie Wina powſtałego Pożaru przypaść może.

Gegeben in Unserer Haupt- und Residenzstadt Wien, den 3ten September 1797. Unserer Regierung im sechsten Jahre.	Dań w Stołecznym i Rezydencyonalnym Mieście Naszym Wiedniu dnia 3go Miesiąca Września 1797. Panowania Naszego Szóstego Roku.

Franz. FRANCISZEK.

Procopius Comes à Lazanzki,
Regis Bohiæ Supus & A. A. prmus Cancius.

Ad Mandatum Sacræ Cæs. Regiæ
Majestatis proprium.

Franz Anton Edler von Kranzberg.

